

ТӨВ АЙМГИЙН 2022 ОНЫ 04 ДУГААР САРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН, МЭДЭЭ

2022 оны 05 дүгээр сарын 05-ны өдөр

Зуунмод

Төв аймгийн нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, нутгийн захиргааны байгууллагын хэмжээнд 2022 оны 05 дугаар сард хийсэн ажлын мэдээллийг танилцуулж байна.

НЭГ. АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЧИГЛЭЛЭЭР:

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Ажлын албанаас сумдын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгчдийг чадавхжуулах, хууль эрх зүйн мэдлэг олгох зорилгоор хойд болон баруун бүсийн сумдад сургалт зохион байгуулж, 12 сумын 207 төлөөлөгч, сумдын ИТХ-ын дарга, нарийн бичгийн дарга нарыг хамруулав.

Монгол дахь Австралийн Элчин сайдын хэргийг түр хамаарагч 1-р нарийн бичгийн дарга Дейв Престонтой 04-р сарын 13-нд Австралийн 2023 оны тэтгэлгийн болзол шалгуур, сонгон шалгаруулалт, цахим өргөдлийн талаар мэдээлэл авах уулзалт зохион байгуулж, иргэд, төрийн болон хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн байгууллагын төлөөллийг хамрууллаа.

Аймгийн ИТХ-ын Хороодын үйл ажиллагааны хүрээнд:

1.Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт, удаашралтай байгаа ажлыг эрчимжүүлж, цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлох зорилгоор аймгийн Боловсрол, шинжлэх ухааны газар, Соёл урлагийн газар, Гэр бүл, хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар, Хөдөлмөр халамжийн үйлчилгээний газрын үйл ажиллагаатай танилцаж, харилцан санал солилцов.

2.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга, Хурлын Хот суурин, үйлдвэр үйлчилгээ, дэд бүтцийн хөгжлийн хорооны дарга нарын хамтран баталсан 2022 оны ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан төсөвт байгууллагуудын барилга байгууламжийг шинээр барих, өргөтгөх, их засвар хийх эрэмбэ дараалал шинэчлэн тогтоох тухай асуудалтай уялдуулж сумын дэд бүтэц, шугам сүлжээний эх үүсвэрийн байдал, халаалтын үйл ажиллагааны явцтай танилцах зорилгоор Хурлын хорооны даргын баталсан удирдамжийн дагуу Хот суурин, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, дэд бүтцийн хорооны ажлын хэсэг 2022 оны 04-р сарын 14-ны өдөр Баян суманд ажиллалаа.

Энэ ажлын хүрээнд Хурлын Хот суурин, үйлдвэр үйлчилгээ, дэд бүтцийн хөгжлийн хорооны дарга Ж.Баттөгс, аймгийн ИТХ-ын төлөөлөгч Г.Энхболд, Т.Ариунболд нар тус сумын төсөвт байгууллага Эрүүл мэндийн төв, Соёлын төв, Цэцэрлэгийн үйл ажиллагаатай танилцаж, сумын ЗДТГ-т санал солилцох уулзалт зохион байгуулав. Хурлын хорооноос сумдад ажилласан ажлын мэдээллийг аймгийн ИТХ-ын Хурлын хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөөтэй уялдуулж Хурлын Зөвлөл болон Хурлын Хуралдаанд танилцуулж ажиллахаари шийдвэрлэв.

3.Аймгийн ИТХ-ын Газрын харилцаа, байгаль орчин хөдөөгийн хөгжлийн хорооны 2022 оны төлөвлөгөөний хүрээнд ИТХурлын даргын баталсан удирдамжийн дагуу 04-р сарын 21-нд Газрын харилцаа, байгаль орчин, хөдөөгийн хөгжлийн хороо аймгийн Газрын харилцаа барилга хот байгуулалтын газар, Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар, Хүнс хөдөө аж ахуйн газар, Мал эмнэлгийн газар зэрэг төрийн байгууллагуудын удирдлага, албан хаагчидтай уулзаж, үйл ажиллагаатай танилцав. Мөн аймгийн Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг 2020-2023 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт, аймгийн “Эрдэс баялгийн талаар баримтлах бодлого”-ын хэрэгжилт, “Тэрбум-мод” Үндэсний хөдөлгөөний аймгийн хөтөлбөр, төлөвлөгөөний хэрэгжилт болон цаг үеийн ажлуудтай танилцаж, үр дүнг хэлэлцлээ.

Төлөөлөгчийн өдөр

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2017 оны 50 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төлөөлөгчийн өдөр” зохион байгуулах ажлын хүрээнд Баянцогт,

Баянчандмань сумдаас сонгогдсон төлөөлөгчид тус сумдын иргэдэд төрийн 12 байгууллагаас И-монголиа системээр дамжуулан 600 гаруй мэдээ мэдээлэл, үйлчилгээ үзүүллээ.

Бусад үйл ажиллагааны хүрээнд:

Аймгийн ИТХ-ын 2022 оны ээлжит бус 3 дугаар Хуралдааны 03 дугаар тогтоолоор Алтанбулаг, Баянжаргалан сумдад иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын нөхөн сонгууль зохион байгуулахтай холбогдуулан сумдын сонгуулийн хороог мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллах аймгийн “Сонгуулийн хороо” байгуулсан.

Аймгийн ИТХ-ын даргын 2022 оны 05 дугаар захирамжаар “Аймгийн ИТХ-ын дүрэмд өөрчлөлт оруулах ажлын хэсэг”-ийн ахлагчаар ИТХ-ын төлөөлөгч Э.Доржсүрэн, Нарийн бичгийн даргаар ИТХ-ын Ажлын албаны Нутгийн удирдлага, бодлого төлөвлөлтийн хэлтсийн дарга А.Батцэцэг болон 9 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй томилогдсон бөгөөд 04-р сарын 25-ны өдөр хуралдав.

Мөн “Аймгийн ИТХ-ын шагналын журмыг шинэчлэн боловсруулах ажлын хэсэг” 04-р сарын 28-ны өдөр хуралдаж аймгийн ИТХ-ын 2014 оны 07-р хуралдааны 04-р тогтоолоор батлагдсан “Аймгийн ИТХ-ын шагналын журмыг шинэчлэн батлах тухай” журмын зарим зүйл заалтад нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар шийдвэрлэн, дараагийн хурлаар дахин хэлэлцүүлэхээр тогтов.

4 дүгээр сард аймгийн ИТХ-ын дарга, Ажлын албанд хандсан 21 албан бичиг ирснийг бүртгэн авч хариу хүргүүлэх шаардлагатай 4 албан бичгийн хариуг хугацаанд нь хүргүүлсэн байна. Аймгийн ИТХ-ын дарга, Хурлын Ажлын албанаас УИХ-ын гишүүд, Ерөнхийлөгчийн тамгын газар, салбарын яамдад болон холбогдох албан байгууллагад 24 бичгийг гарган хүргүүлж ажиллалаа.

ХОЁР. ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ УДИРДЛАГЫН ХҮРЭЭНД:

Нутгийн удирдлага, хамтын ажиллагааны хүрээнд:

2022.04.07-ны өдөр 27 сумдын багийн засаг дарга нарын сургалт зөвлөгөөнийг зохион байгуулж, 2022 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны үүрэг чиглэл өгөв.

Сумдын ЗДТГ-ын дарга нарын семинарыг 2022.04.15-наас 5 сарын 03-ны хооронд цахим хэлбэрээр цувралаар зохион байгуулав.

Аймгийн удирдлагуудын нэгдсэн шуурхай зөвлөгөөнийг оны эхэнд батлагдсан хуваарийн дагуу 04 сарын 11, 25-ны өдрүүдэд танхимаар 2 удаа зохион байгуулж, нийт 53 үүргийг тэмдэглэлээр холбогдох байгууллага, суманд хүргүүлжээ. Нэгдсэн шуурхай зөвлөгөөний хэрэгжилтийг тооцож, зарим байгууллага, сумдын мэдээллийг дараагийн шуурхай зөвлөгөөний үеэр мэдээллийг сонсож, тайлбар авч ажиллаж байна.

“Аймгийн төрийн байгууллага, албан тушаалтанд иргэдээс гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх журам”-д туссаны дагуу 04 сарын 06-ны өдөр “Иргэдтэй уулзах цаг” зохион байгуулж, аймгийн Засаг даргын орлогч Ц.Буманбуян иргэдийн санал хүсэлтийг хүлээн авч, хариулт өгөв.

04-р сард Аймгийн Засаг даргын Зөвлөлийн хуралдаанаар үндсэн нэгж, сумын Засаг дарга, сумын ИТХ-ын Тэргүүлэгчдээс ирүүлсэн 76 иргэний тодорхойлолтыг хэлэлцүүлж, холбогдох байгууллагаас дүгнэлт авч ажиллалаа. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт уламжилж ажиллав.

Аймгийн ЗДТГ-ын бүтэц зохион байгуулалт өөрчлөгдсөнтэй холбогдуулан аймгийн ЗДТГ-ын 26 албан тушаалтны албан тушаалтын тодорхойлолтыг шинэчлэн боловсруулж, ажлын байрны шинжилгээ, чиг үүргийн шинжилгээний тайланг хийж, Монгол улсын Төрийн албаны зөвлөлд хүргүүлэв.

Аймаг байгуулагдсаны түүхт 100 жилийн ойн бэлтгэл хангах ажлын төлөвлөгөөний төслийг 2 удаа хурлаар хэлэлцүүлэн санал авч, аймгийн засаг даргаар батлуулав.

9 сумын 28 багийн засаг дарга нарт албан хэрэг хөтлөх аргазүйн сургалтыг зохион байгуулсан.

Аймгийн Засаг даргын зөвлөлийн хуралдаан 1 удаа хуралдаж 6 асуудал хэлэлцэн шийдвэрлэсэн. Аймгийн ИТХ-ын хуралдаанд өргөн барих 4 асуудлыг холбогдох бодлогын хэлтсүүдээс авч өргөн барьсан.

Зүүн Хойд Азийн Орнуудын аялал жуулчлалын форум EATOF 2022 цахим форумд Төв аймгийн БОАЖ-ын газрын дарга, мэргэжилтэн, Төв аймгийн Аялал жуулчлалын холбоотой хамтран оролцсон.

Зүүн Хойд Азийн орнуудын харилцаат мужуудын засаг захиргааны уулзалт Near 2022 цахим чуулганд оролцсон.

Төрийн албаны зөвлөлийн Төв аймаг дахь салбар зөвлөлийн чиглэлээр:

1. Удирдлага, зохион байгуулалтын хүрээнд:

1.1. Өнгөрсөн 4 дүгээр сард Салбар зөвлөлийн хуралдааныг 2 удаа зохион байгуулж, 6 асуудлыг хэлэлцэн холбогдох шийдвэрлэлээ. Хуралдаанаар хэлэлцсэн асуудлыг тоймлон танилцуулбал:

- Төрийн албаны зөвлөлийн 2022 оны 03 дугаар сарын 16-ны өдрийн 138 дугаар тогтоолын 15 дугаар хавсралтаар Төв аймаг дахь салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэлэн баталсан шийдвэрийг танилцуулж, гишүүдэд "Салбар зөвлөлийн ажиллах журам"-д заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлж ажиллахыг чиглэл болгон ажил, үүргийн хуваарийг баталлаа.
- Төв аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын бүтэц, орон тоог шинэчлэн батлах шийдвэрийн төслийг хэлэлцэн дэмжсэн саналыг ТАЗ-д хүргүүлсэн.

1.2. Төрийн байгууллагын дарга, нэгжийн дарга, хүний нөөцийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн, холбогдох албан хаагчдыг хамруулсан цахим хурлыг 04 дүгээр сарын 04-ний өдөр зохион байгуулж, цаг үеийн 8 асуудлаар үүрэг чиглэл өглөө.

1.3. Салбар зөвлөлийн даргын 2022 оны 04 дүгээр сарын 11-ний өдөр баталсан

удирдамжийн дагуу 2022 оны 04 дүгээр сарын 13-15-ны өдөр Баян, Баянжаргаллан, Баянцагаан, Сэргэлэн суманд ажиллаж, удирдамжид тусгасан 4 бүлэг 10 үзүүлэлтийн хүрээнд зөвлөн тусаллаа. Энэ үеэр Баянжаргалан, Баянцагаан, Сэргэлэн сумын төсөвт 6 байгууллагын 120 албан хаагчид "ТАны ёс зүй,

харилцаа" сэдвээр танхимын сургалт хийлээ.

1.4. Төрийн албан хаагчийн улсын нэгдсэн тоо бүртгэлийн дүн эцэслэн гарлаа. 2021 оны жилийн эцсийн дүнгээр Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт 211 төрийн байгууллага (төрийн захиргаа-74, төрийн тусгай-4, төрийн үйлчилгээ-133) үйл ажиллагаа явуулж байна. Эдгээр байгууллагуудад 5080 албан хаагч ажиллаж, төрийн албаны өдөр тутмын үйл ажиллагааг тасралтгүй хэвийн явуулж, ард иргэдэд төрийн үйлчилгээг хүргэж байна.

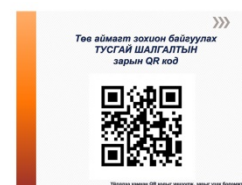

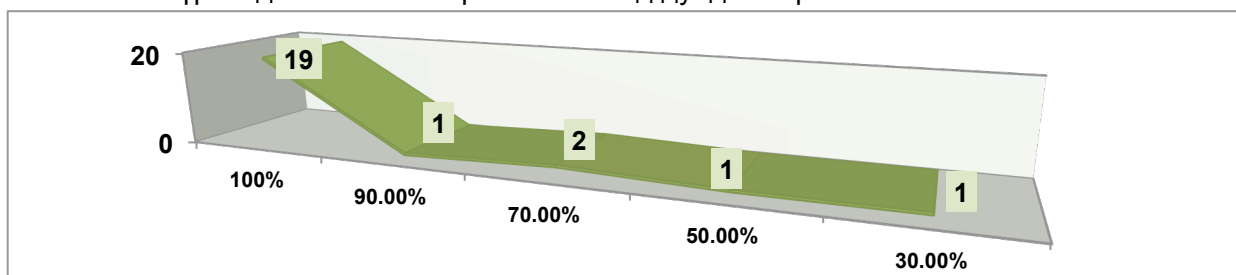
1.5. Тайлант хугацаанд цаг үеийн шинжтэй дараах судалгаа мэдээллийг гарган холбогдох байгууллагуудад хүргүүлээ.

- Төв аймгийн 74 байгууллагын 1580 ажилтан, албан хаагчдын цалин хөлсний бүтцийн судалгаа
- 27 суманд бий болсон төрийн захиргааны 151 сул орон тооны судалгаа
- Багийн зохион байгуулагчийн албан тушаалын тодорхойлолтын төсөл
- Салбар зөвлөлийн танилцуулга

1.6. Тусгай шалгалтын зар мэдээллийг хүлээн авах үйлдлийн дарааллыг багасгаж, зарын QR код үүсгэн хэрэглэгчдэд хүргээд байна.

1.7. 2022 оны 4 дүгээр сарын байдлаар салбар зөвлөлөөс эрх хэмжээний хүрээнд 24 тогтоол гаргасан бөгөөд дундажаар 92.08%-ийн биелэлттэй байна.

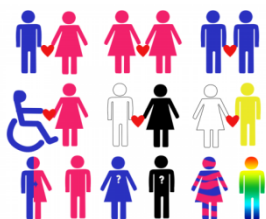

1.7. Салбар зөвлөлд ирсэн хариутай бичиг, өргөдөл гомдол, СЗ-өөс явуулсан хариутай бичгийн шийдвэрлэлтийг танилцуулбал:

№	Төрөл	Нийт тоо	Үүнээс хариута й	Шийдвэр р-лэсэн	Хүлээг- дэж буй	Шийдвэр- лэлтийн хувь
1	Ирсэн албан бичиг	156	97	87	10	89.69%
2	Ирсэн өргөдөл, гомдол	10		10	0	100%
3	Явсан албан бичиг	65	48	43	5	89.58%

2. Сургалт, мэдээллийн чиглэлээр:

2.1. Өссөн дүнгээр ТАЗ-ийн “7:4:10” цахим сургалтыг 17 удаа зохион байгуулахад холбогдох албан хаагчдыг хамрууллаа.

2.2. Төрийн албаны шинэтгэлийн явцад жендэрийн талаарх ойлголт, мэдрэмжтэй байх нь төрийн албан хаагч бүрийн заавал эзэмших ур чадварын нэг болж байгаа тул тухайн байгууллагад шинээр томилогдсон болон өмнө нь сургалтад хамрагдаагүй төрийн захиргааны албан хаагчийг “Ахисан түвшний жендэрийн дүн шинжилгээ” сэдэвт 5 модуль бүхий цахим сургалтад хамруулах ажлыг энэ сарын 29-нийг хүртэл явуулж байна.

2.3. Канад улсын санхүүжилттэй Мерит төсөл хэрэгжиж буй Төв, Дорнод, Дундговь, Сүхбаатар аймгийн ТАЗСЗ-ийн Нарийн бичгийн дарга, Хүний нөөцийн мэргэжилтнүүдийн II дугаар улирлын уулзалт "Ёс зүй" сэдвийн хүрээнд цахимаар зохион байгуулагдсан бөгөөд энэ үеэр Төв аймаг дахь салбар зөвлөлөөс "Ёс зүйн чиглэлээр хийж буй ажил"-уудын талаар мэдээлж хийж, Мерит төслийн Зөвлөх Чак Конлон "Ёс зүй" сэдвээр сургалт хийв.

Хөтөлбөр

Цаг	Агуулга
8:00 - 9:15	Төв аймагт "Ёс зүйн чиглэлээр зохион байгуулж буй ажил" -ын талаар мэдээлэл, Төв аймагт "Ёс зүйн чиглэлээр зохион байгуулж буй ажил" -ын талаар мэдээлэл, Төв аймагт "Ёс зүйн чиглэлээр зохион байгуулж буй ажил" -ын талаар мэдээлэл
9:15 - 11:45	"Ёс зүй" -ын талаар мэдээлэл, Төв аймагт "Ёс зүйн чиглэлээр зохион байгуулж буй ажил" -ын талаар мэдээлэл, Төв аймагт "Ёс зүйн чиглэлээр зохион байгуулж буй ажил" -ын талаар мэдээлэл
11:45 - 12:00	Ажлын үргэлжлэл

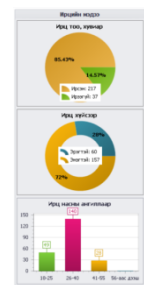
2.4. "Төв HR" клубын гишүүдийн төлөөлөл "Өглөөний уулзалт" хийж 2022 онд зохион байгуулах ажил, байгууллагын хэмжээнд тулгамдаж буй асуудал, шийдлийн талаар ярилцсан бөгөөд энэ үеэр аймгийн ЗДТГ-ын дарга, ТАЗСЗ-ийн дарга М.Отгонбат зочноор оролцож хамтран хийх боломжтой арга хэмжээний талаар санал солилцлоо.

2.5. Мөн Говьсүмбэр аймаг салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүн Төв аймагт ажиллаж, харилцан туршлага судлах арга хэмжээ зохион байгуулагдсан.

3. Сонгон шалгаруулалтын чиглэлээр:

3.1. Салбар зөвлөлийн 2022.03.22-ны өдрийн 22 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан салбар комисс, дэд ажлын хэсгийн төрийн албаны нөөц бүрдүүлэх ерөнхий шалгалтыг Төв аймагт 2022 оны 04 дүгээр сарын 01-02-ны өдрүүдэд амжилттай зохион байгууллаа.

Энэ удаагийн шалгалтад оролцохоор 254 иргэн бүртгүүлснээс 217 иргэн шалгалтанд оролцож, ирц 85.43%-тай байсан бол шалгалтад оролцсон иргэдээс 89 буюу 41.01% нь тэнцэж, Төрийн албаны зөвлөлийн 2022 оны 263 дугаар тогтоолоор төрийн жинхэнэ албаны нөөцөд бүртгэгдлээ. Шалгалтад тэнцсэн иргэдийн тоог өмнөх шалгалттай харьцуулахад 19.39%-иар өссөн байна.

3.2. Төрийн албаны тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.1 дахь заалт, "Төрийн албаны тусгай шалгалт өгөх болзол, журам"-ын 2.1, 2.2-т заасныг үндэслэн ТЗ-ны удирдах 12, гүйцэтгэх 148, нийт 160 албан тушаалын сул орон тоог нөхөх сонгон шалгаруулалтын бэлтгэл хангаж байна.

Хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах, төрийн үйлчилгээний хүрээнд:

2022 оны 04 дүгээр сард аймгийн Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төвд Төрийн болон бизнесийн, дэмжих үйлчилгээний нийт **19** байгууллага **500 гаруй** төрлийн үйлчилгээг **5783** иргэнд, өдөрт дунджаар **150-200** иргэнд хүргэн үйлчилж байна.

Тус төв нь Засгийн газрын 149-р тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Төрийн мэдээлэл солилцооны нэгдсэн систем /E-mongolia/- ийг нэвтрүүлж **18** байгууллагын **214** төрлийн нэг болон олон шатлалт үйлчилгээг иргэдэд үзүүлэх боломжтой болсон бөгөөд 4 сарын байдлаар E-mongolia нэгдсэн системээр дамжуулан аймгийн хэмжээнд **992** лавлагаа үйлчилгээг иргэдэд гарган өгч үйлчилсэн байгаагаас ТҮНТөвийн операторуудаас **325** лавлагаа үйлчилгээ авсан.

Харин Төрийн албан хаагчдын ёс зүй, сахилга хариуцлагатай холбоотой санал, гомдлыг хүлээн авдаг 7027-1111 нээлттэй утсанд **5** гомдол ирснийг холбогдох хэлтэс, агентлагуудад уламжлан 100 хувь гүйцэтгэлтэйгээр шийдвэрлүүлсэн. Одоогийн байдлаар хугацаа болоогүй **3** гомдол байна.

Мөн байгууллагын цахим мэдээллийн буланд байх ухаалаг дэлгэцүүдээр дамжуулан иргэдэд төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай хүргэж байгаа бөгөөд газрын нэгдсэн систем болох www.egazar.gov.mn сайтаар дамжуулан нийт **137** иргэн газрын талаарх үйлчилгээ авсан бол Гэрэгэ киоскоор дамжуулан **61** иргэн машины татвар, торгууль төлөх, үүрэн телефоны нэгж авах, төлбөр төлөх зэрэг үйлчилгээнүүдийг авчээ.

Аймгийн Нийгмийн даатгалын хэлтэс “Нью Компасс” ХХК-тай хамтран ААН, байгууллагуудад тоон гарын үсэг үнэ төлбөргүй олгох өдөрлөгийг 4-р сарын 28-30-ны өдрийн хооронд Үйлчилгээний нэгдсэн төвд зохион байгуулж 250 гаруй ААН, байгууллагууд үйлчлүүлсэн.

Мөн Төрийн мэдээлэл солилцооны нэгдсэн системийн ашиглалтыг сайжруулах зорилгоор Төлөөлөгчдийн өдөр арга хэмжээний үеэр Баянчандмань, Баянцогт сумдад очиж ашиглан нийт 300-аад иргэнд үйлчилгээ мэдээлэл үзүүлсэн. Харин Говьсүмбэр, Дорноговь, Сүхбаатар аймгуудаас болон Отгонтэнгэр их сургуулийн оюутнууд зэрэг 70-аад хүн Үйлчилгээний нэгдсэн төвийн үйл ажиллагаатай танилцаж туршлага судалсан.

МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ЧИГЛЭЛЭЭР:

Хяналт шалгалтын ажил

Эрүүл ахуй халдвар хамгааллын хяналтын чиглэлээр:

1.Мэргэжлийн хяналтын газрын даргын баталсан “Ерөнхий боловсролын сургуулийн хүүхдийн үдийн хоолны илчлэг, шимт бодисыг тодорхойлох” хяналт шинжилгээний тухай 19/11 дугаартай удирдамжийн хүрээнд Аймгийн Боловсрол Шинжлэх Ухааны газрын хоолны мэргэжилтэн, МХГ-ын хүнсний чанар стандартын хяналтын улсын байцаагч нартай хамтран салбарын сургалтыг Zoom-ээр хийж аймгийн 31 сургуулийн Үдийн хоол хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байгаа 67 тогооч нарыг хамруулсан. Мөн Зуунмод сумын Хүмүүн цогцолбор сургууль, Сент Паул, 4,5 дугаар сургуулийн Үдийн хоолноос 11 дээж авч Мэргэжлийн хяналтын газрын харьяа итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлж байна.

2.Газрын даргын баталсан 19/24 дугаартай удирдамжийн хүрээнд Төв аймгийн Сүмбэр сумын цэцэрлэг, Батсүмбэр сумын сургуулиудад Барилгын хянаалтын улсын байцаагчтай хамтран төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийж Хөрсний 3 дээж авч Мэргэжлийн хяналтын газрын харьяа лабораторид шинжлүүлж байна. Илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулахаар улсын байцаагчдын хамтарсан 19-03-013/04 дугаартай албан шаардлагаар хугацаатай үүрэг өгч, бохирын цооногийг соруулан, сургуулийн дотуур байрны ариутгах татуурга гадна шугам сүлжээний гэмтлийг мэргэжлийн байгууллагаар засварлуулсан.

Налайх дүүргийн 3 дугаар хорооны иргэний Төв аймгийн Баян сумын Согтууруулах Мансууруулах донтой өвчтөнийг албадан хөдөлмөр хийлгэх газрын эмнэлгийн тусламж үйлчилгээнд хяналт шалгалт хийлгэх тухай өргөдлийн дагуу холбогдох газруудад Эмчилгээний чанарын хяналт, Эмбио бэлдмэлийн хяналтын улсын байцаагчдыг томилон ажиллуулах тухай 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр 178,179 дугаартай албан бичгийг хүргүүлээд байна.

3. Мэргэжлийн хяналтын газрын даргын баталсан “Барилга байгууламж барих газар олголт, зураг төсөл зохиоих, ашиглалтад хүлээн авахад эрүүл ахуйн хяналт хийх” тухай 19/12 дугаартай удирдамжийн дагуу Сэргэлэн сумын Ерөнхий боловсролын сургууль, дотуур байрны холболт, цэвэрлэх байгууламж, Сэргэлэн сумын Ерөнхий боловсролын сургуулийн дотуур байрны холболт, цэвэрлэх байгууламж, Жаргалант сумын Чандмань багийн Загдал бага сургууль, Талбулаг багийн сургууль, цэцэрлэгийн байрны холболт, цэвэрлэх байгууламж, Алтанбулаг сумын эмнэлгийн өргөтгөл, Бүрэн, Зуунмод сумдад баригдах 160 хүүхдийн дотуур байрны барилгын ажлын зургуудад эрүүл ахуйн хяналт хийж 19-03-013/28,46,47,48, хөрсний шинжилгээний дүнгийн тухай 19-03-013/45 дугаартай улсын байцаагчийн нийт 5 дүгнэлт гаргасан.

4. Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газрын Эрүүл мэнд, боловсролын газарт “Хүүхэд харагч бэлтгэх, чадавхжуулах” сургалтад 2016-2017 онд 56 иргэн хамрагдаж холбогдох зөвшөөрлийг авсан.

Хүнсний чанар, стандарт, эрүүл ахуйн хяналтын чиглэлээр иргэний гомдлын дагуу Халиун Толгой ХХК-ийн Халиун-Мэд сувиллын газрын үйл ажиллагаанд газрын даргын баталсан 19/01 дугаартай удирдамжийн хүрээнд төлөвлөгөөт бус шалгалт илэрсэн зөрчил,

дутагдлыг арилгуулахаар 19-02-005/11 дугаартай улсын байцаагчийн хамтарсан албан шаардлага хүргүүлсэн.

Мал эмнэлгийн хяналтын чиглэлээр Төв аймгийн Баян-Өнжүүл сумын Бүрд 3 дугаар баг болон Сэргэлэн сумын Хайрхан 2 дугаар багийн Заслан гэх газар хаваржиж байгаа 4 айлын малд бог малын гоц халдварт мялзан өвчин гарсан нь лабораторийн шинжилгээгээр батлагдсан тул уг өвчинтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх, хяналтын цэгийн үйл ажиллагаанд Мэргэжлийн хяналтын газрын Мал эмнэлгийн хяналтын улсын байцаагч, Онцгой байдлын газар, Малын эмнэлгийн газрын холбогдох албан хаагчидтай хамтран 2022 оны 04 дүгээр сарын 11, 20-ны өдрүүдэд мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажиллалаа. Сэргэлэн сумын Засаг даргад Бог малын мялзан өвчинтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх тархалтыг бууруулах тухай 19-02-006/315 тоот зөвлөмжийг хүргүүлэн хэрэгжилтэд хяналт тавьж байна.

Шүлхий өвчний дархлаажуулалтын талаар: Мэргэжлийн хяналтын газрын даргын баталсан 19/26 тоот төлөвлөгөөт бус удирдамжийн хүрээнд шалгалт хийхэд Баян-Өнжүүл сумын Засаг даргын А/34 тоот захирамжаар ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжийн нэг малын эмчид оногдох малын тоо, хуваарь, явах маршрут, зураглалыг баталсан байна. 4 дүгээр сарын байдлаар 10500 толгой үхэр дархлаажуулахаас 2580 үхэр буюу 24.5%-тай явагдаж байна. Дархлаажуулалтанд аймгийн Засаг даргын нөөц хөрөнгөөс 29 сая төгрөгийг шатахуунд зориулан гаргаж, нэг МЭҮН-д 206.0 мян/төг олгогдсон байна. 2022 оны 04 дүгээр сарын байдлаар аймгийн хэмжээнд 16782 малчин өрхийн 318937 үхэр, 5000 толгой гахайг шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтад хамрагдахаас 178826 толгой мал хамрагдаж 56.07%-тай байна.

Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн хяналтын чиглэлээр “ТАРИАЛАЛТЫН ЗӨВЛӨГӨӨН-2022” зөвлөгөөнд оролцож Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн хууль, эрх зүйн орчны шинэчлэл сэдвээр газар тариалан эрхлэгч 120 иргэн аж ахуйн нэгжид зөвлөгөө, мэдээлэл өгч, газар тариалангийн үйлдвэрлэлд ургамал хамгаалал, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, нийгмийн хамгаалал, газар эзэмшлийн чиглэлээр улсын байцаагчдын хамтарсан зөвлөмжийг танилцуулсан.

Байгаль орчин, газар геодези зураг зүйн хяналтын чиглэлээр Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт газар эзмшигч ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, газар тариалангийн үйлдвэрлэл эрхлэгч, мал эмнэлэг, сургууль цэцэрлэг зэрэг нийт 200 аж ахуйн нэгж, байгууллагад улсын байцаагчийн хамтарсан зөвлөмж хүргүүлсэн.

Газрын даргын баталсан 19/25 дугаар удирдамжийн дагуу Сэргэлэн сумын Баянбүрд 1 дүгээр багийн нутаг дэвсгэрт Худалдаа нийтийн үйлчилгээний газар, төв, цогцолбор зориулалтаар 5 га газар эзэмшигч Ананд-биотехнологи ХХК-ийн үйл ажиллагаанд төлөвлөгөөт бус шалгалт хийж илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулахаар улсын байцаагчийн хамтарсан 32 заалт бүхий хугацаатай албан шаардлага хүргүүлсэн.

Геологи, уул уурхайн хяналтын чиглэлээр Газрын даргын баталсан 19/07 дугаартай “Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийх тухай” удирдамжийн дагуу Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын ажил хийж буй “Арж капитал”, “WXP” ХХК-ийн Баян-Чандмань сумын нутагт байрлах карьерийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж гүйцэтгэн илэрсэн зөрчлийг арилгуулахаар улсын байцаагчийн хамтарсан 19-04-024/10, 19-04-024/09 дугаартай нийт 11 заалт бүхий хугацаатай 2 албан шаардлага хүргүүлсэн.

Төв аймгийн Прокурорын тогтоолоор харъяаллын дагуу шилжиж ирсэн м-0734 дугаартай гомдол мэдээлэлд зөрчлийн хэрэг нээн шалгаж нэг иргэний зохих зөвшөөрөлгүй байгалийн өнгөт чулуу тээвэрлэсэн үйлдэлд Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу арга хэмжээ авч Прокурорын хяналтад хүргүүлсэн.

Төв аймгийн Аргалант сумын нутагт Х20/007 түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч “Баянбүрдийн элс” ххк-ийн 3 дахь жилийн хайгуулын ажлын төлөвлөгөөг хянасан.

Экологийн цагдаагийн албанаас 2022 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдөр Төв аймгийн Сэргэлэн сумын Авдар 5-р багийн нутаг Өвгөнт гэх газар үйл ажиллагаа явуулж буй “Газрын хүдэр” ХХК-ийн дүйцүүлэн хамгаалахаар нөхөн сэргээлтийн ажил хийхээр оноогдсон талбайд шалгалт хийхэд хамтран оролцсон.

Хөдөлмөрийн хяналтын чиглэлээр:

Төв аймгийн Сэргэлэн болон Заамар суманд гарсан 3 үйлдвэрлэлийн ослын мэдээллийг МХЕГ-ын холбогдох газрын дарга, ахлах байцаагч нарт яаралтай мэдээллэх хуудсын дагуу болон цахим хаягаар хүргүүлж, 2 ослын актыг баталгаажуулан 1 ослын актыг хянаж байна.

Хөдөлмөр, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуй, Геологи, уул уурхайн салбарын болон холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах, уул уурхайн нөхөн сэргээлтийн хэмжээг нэмэгдүүлэх, байгаль орчин болон нийгмийн өмнө хүлээсэн хариуцлагыг дээшлүүлэн ажиллах талаар Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт тогтвортой үйл ажиллагаа явуулдаг 11, Барилгын салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа 21, 4 банк, нийт 37 ААН-д улсын байцаагчийн хамтарсан зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сарын аяны хүрээнд Төв аймгийн Төв “Чандмань дулаан эрчим хүчний” газрын 160 албан хаагчдад Хөдөлмөрийн тухай хууль, Засгийн газрын 269 дүгээр тогтоол Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогын талаар сургалтуудыг тус тус зохион байгуулсан. МХЕГ-с 2022 оны 01 дүгээр сарын 31-ны өдрийн хурдан морин уралдааны талаар авах арга хэмжээний хүрээнд Төв аймгийн 27 сумын Засаг дарга нарт болон Төв аймгийн морин спорт уяачдын холбоонд албан бичиг хүргүүлсэн. Мөн МХЕГ-аас ирүүлсэн албан бичгийн дагуу Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт барилгын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг гүйцэтгэгч, захиалагч, нарын лифтний аюулгүй ажиллагаа, аюулгүй байдалд хяналт шалгалт хийж ажилласан.

Хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн хяналтын чиглэлээр:

Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа 19 аж ахуйн нэгж байгууллагад хамтарсан зөвлөмж, 2 аж ахуй нэгж байгууллагад бие даасан зөвлөмж хүргүүлсэн. Аймгийн хэмжээнд цацрагийн дэвсгэр түвшинд хяналт шинжилгээ хийх, Дулааны цахилгаан станц, нам даралтын зуухнаас гарч буй хаягдал үнсэнд хяналт шинжилгээ хийх, Цацрагтай ажиллагчдын мэргэжлийн шарлагын хувийн тунд хяналт шинжилгээ хийх тухай 3 удирдамж батлуулан ажилласан. Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газрын 01/25 дугаартай Төв аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт төлөвлөгөөт зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх удирдамжийн дагуу хамтран зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлж, хамтарсан зөвлөмж өгч ажилласан.

Нийгмийн хамгааллын хяналтын чиглэлээр Нийгмийн даатгалын салбарын болон холбогдох хууль, тогтоомжийн биелэлтийг хангах, нийгмийн өмнө хүлээсэн хариуцлагыг дээшлүүлэн ажиллах талаар улсын байцаагчийн хамтарсан зөвлөмжийг Төв аймгийн сумын 14 эмнэлэгт хүргүүлсэн.

Барилгын техникийн хяналтын чиглэлээр Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газрын даргын 2021 оны 1 дүгээр сарын 15 ны өдрийн 01/01 тоот албан даалгаврын хүрээнд Төв аймгийн хэмжээнд ашиглагдаж буй сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, орон сууц, үзвэр үйлчилгээ, олон нийтийн, үйлдвэрийн болон бусад зориулалтын барилгын төлөв байдал, газар хөдлөлтөд тэсвэрлэх чадварын талаарх судалгааны танилцуулгыг МХЕГ-т хүргүүлсэн.

Засгийн газрын 318 дугаар тогтоолын дагуу харилцаа холбооны хяналтын улсын байцаагчтай хамтран Төв аймгийн Борнуур суманд баригдсан Тагнуулын Ерөнхий газрын сургалтын барилга, Зуунмод сумын 1 дүгээр багт иргэн Б.Хүрэлбаатарын захиалгаар 34 айлын орон сууцны барилга байгууламжийн хүлээн авах комиссын бүрэлдэхүүнд ажиллаж, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө болон үүрэг даалгавар өгч хэрэгжилтийг хангуулж ажиллаж байна.

Мэргэжлийн хяналтын газрын даргын баталсан баталгаажуулалтын хяналт хийх удирдамжийн дагуу Төв аймгийн Зуунмод суманд байрлах УБЦСТ ХК-ийн Хэрэглэгчдэд

үйлчлэх төвийн барилга, Цэнгэлдэх хүрээлэнгийн байгууламж, Батсүмбэр сумын Цагдаагийн кабоны барилгуудад шалгалт хийж, ашиглалтын төлөв байдлын тухай улсын байцаагчийн 2 дүгнэлт, ашиглалтыг зогсоох тухай 3 акт хүргүүлсэн.

Байгаль орчны хяналтын чиглэлээр “Цэмцгэр Зуунмод” бүх нийтийн цэвэрлэгээ зохион байгуулах тухай А/412 тоот захирамжийн хүрээнд хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэн ажиллах талаар Зуунмод сумын 6 багийн Засаг дарга нарт улсын байцаагчийн 7 заалттай зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

Цагдаагийн газраас харьяаллын дагуу шилжин ирсэн 2 зөрчилд шалган шийдвэрлэх ажиллагаа явуулж шийтгэл оногдуулан, улсын байцаагчийн 19-04-014//07 дугаартай актаар 3 метр куб хэрэглээний модыг хураан авч Баянчандмань сумын Засаг даргын дэргэдэх орон тооны бус зөвлөлд шилжүүлсэн бөгөөд 4 метр куб шинэс модыг эрхийн бичгээсээ хэтрүүлэн тээвэрлэсэн гэх зөрчилд шалган шийдвэрлэх ажиллагаа хийгдэж байна.

Чингэлтэй, Налайх дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхэд нэр бүхий 4 иргэний Ойн санд учруулсан хохирол 4,113,000 төгрөгийн нөхөн төлбөрийг гаргуулахаар нэхэмжлэл гаргасан.

Газрын даргын баталсан 19/25 дугаартай удирдамжаар Сэргэлэн суманд үйл ажиллагаа явуулж буй Ананд биотехнологи ХХК-ийн үйл ажиллагаанд шалгалт хийж улсын байцаагчийн 2022 оны 04 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 19-04-014/10 дугаартай актаар үйл ажиллагааг нь зогсоосон.

Газрын даргын 19/02 дугаартай удирдамжийн дагуу химийн бодисын агуулахын ажлын байранд дүгнэлт гаргуулахаар ирүүлсэн 2 аж ахуйн нэгжийн хүсэлтийн дагуу 19-04-014/17, 19-04-014/43 дугаартай улсын байцаагчийн хамтарсан дүгнэлтийг гаргасан.

Бусад ажил:

Газрын даргын 2022 оны А/15 дугаар тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсэг тус газрын архивын 2003-2018 оны 1422 баримтад тооллого хийж тайлан мэдээг Төв аймгийн Архивын тасагт хүргүүлсэн.

Сорилтын нэгдсэн лаборатори нь 04 дүгээр сард нийт 217 сорьцонд 956 үзүүлэлтээр шинжилгээг хийж үр дүнг цаг хугацаанд нь хянаж, баталгаажуулан гаргасан. Үүнээс Эрүүл ахуй нян судлалын лаборатори нь нийт 160 дээжинд 445 үзүүлэлт / мах махан бүтээгдэхүүн 2 сорьцонд 4, гурил /буудайн гурил/ 2 сорьцонд 12, будаа 2 сорьцонд 12, зайрмаг 1 сорьцонд 5, гүний усны 47 сорьцонд 141, төвлөрсөн системийн ус 7 сорьцонд 21, хоол 10 сорьцонд 78, Арчдас 24 сорьцонд 72, Агаар 56 сорьцонд 67, Хөрс 8 сорьцонд 30, Савласан ус рашаан 1 сорьцонд 3/ үзүүлэлтээр эрүүл ахуй нян судлалын шинжилгээг хийж хянаж, баталгаажуулан гаргасан.

Эрүүл ахуй химийн лаборатори нь төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалтын хүрээнд нийт 57 сорьцонд 511 үзүүлэлтээр /гурил гурилан бүтээгдэхүүний 10 сорьцонд 21 үзүүлэлтээр, Гүнийн ус 39 дээжинд 429 үзүүлэлтээр, төвлөрсөн системийн ус 5 сорьцонд 55 үзүүлэлтээр, хагас боловсруулсан махан бүтээгдэхүүн 3 сорьцонд 6 үзүүлэлтээр/ эрүүл ахуй химийн шинжилгээг хийж хянаж, баталгаажуулсан. Нийт шинжилгээнд хамрагдсан сорьцноос 54 сорьц 65 үзүүлэлтээр стандартын шаардлага хангаагүй.

2022 оны 04 дүгээр сарын 22-25-ны өдрүүдэд Итгэмжлэгдсэн Сорилтын нэгдсэн лабораторид ашиглагдаж байгаа 245 стандартад хяналт хийж Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн тогтоолоор хүчингүй болсон 15 нэр төрлийн шинжилгээний аргын болон техникийн шаардлагын стандартуудыг хураан авч байгууллагын БНШК-т шилжүүлсэн.

ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН ГАЗРЫН ХҮРЭЭНД:

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн “Эрүүл Монгол хүн, Архигүй Монгол” үндэсний хөдөлгөөн, Монгол Улсын Засгийн газрын 2018 оны 08 дугаар сарын 22-ны өдрийн “Төрийн албаны сахилга хариуцлага, дэг журмыг чангатгах тухай” 258 дугаар тогтоол, 2017 оны 10

дугаар сарын 26-ны өдрийн “Сахилга хариуцлага, дэг журмыг чангатгах тухай” 01 албан даалгавар, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2021 оны 04 дүгээр сарын 09-ний өдрийн “Сахилга хариуцлага дэг журмыг өндөржүүлэх тухай” 03 дугаар албан даалгавар, 2022 оны 03 дугаар сарын 23-ны өдрийн “Онцгой байдлын байгууллагын хэмжээнд архи согтууруулах ундаатай холбоотой асуудлаас сэрэмжлүүлэх” аяны удирдамжийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

“Архи согтууруулах ундаатай холбоотой асуудлаас сэргийлэх нь” аяны төлөвлөгөө боловсруулж Онцгой байдлын газрын даргаар батлуулан төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Онцгой байдлын газрын алба хаагчдыг Мичиганы сорил оношлогооны тестэнд хамруулсан.

Монгол цэрэг энхийг сахиулах ажиллагаанд оролцож эхэлсний 20 жилийн ой, Монгол цэргийн өдрийг угтаж Онцгой байдлын газрын хүндэтгэлийн музейн “Энхийг сахиулагчдын булан”-г шинэчлэн ажиллалаа. “Энхийг сахиулагчдын булан”-д Онцгой байдлын газраас НҮБайгууллагын энхийг дэмжих ажиллагаа, НАТО-ийн тогтвортой эрх чөлөө ажиллагаанд оролцсон алба хаагчдын анги байгууллагатаа дурсгасан дурсгалын зүйл, энхийг сахиулагчийн дүрэмт хувцас, таних тэмдэг, малгайн тэмдэг, фото зураг зэргээр баяжуулан ажиллалаа.

Зэвсэгт хүчний жанжин штабын даргын 2021 оны А/167 дугаар тушаалаар батлагдсан “Цэргийн дүрэмт хувцас өмсөх дүрэм”, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2022 оны Дулааны улирлын хувцсанд шилжүүлж, хувцасны болон жагсаалын нэгдсэн үзлэг зохион байгуулах тухай А/67 дугаар тушаал, Хойд бүсийн төвийн захирагчийн 2022 оны А/01 дугаар тушаалын дагуу дулааны улирлын хувцсанд шилжүүлж, нэгдсэн үзлэгийг 2022 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өглөөний 07:00 цагт албан хаагчдыг яаралтай цуглар дохиогоор цуглуулж, Зуунмод сум дахь салбар нэгжүүдийг Гал түймэр унтраах аврах 24 дүгээр ангийн жагсаалын талбайд, сумдын салбар нэгжүүдийг анги салбар нэгжийн жагсаалын талбайд тус тус зохион байгууллаа.

Онцгой байдлын газрын даргын баталсан сургуулийн жилийн хөтөлбөр, 7 хоногийн хичээлийн хуваарийн дагуу офицер ахлагч бүрэлдэхүүнд танхимын сургалтыг 7 удаа 14 цагийн сургалтаар давхардсан тоогоор 210 алба хаагчийг хамруулан зохион байгууллаа.

Улсын хяналтын чиглэлээр

Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2022 оны 01 дүгээр сарын 07 ний өдөр баталсан нэгдсэн хуваарь, удирдамжийн хүрээнд Газрын тос, газрын тосны бүтээгдэхүүний агуулах, шатахуун түгээх станцад гамшгаас хамгаалах болон гал түймрийн улсын хяналт шалгалтыг Гамшгаас хамгаалах болон Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч-2 бүрэлдэхүүнтэйгээр зохион байгуулав.

Шалгалтад Төв аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг Газрын тос, газрын тосны бүтээгдэхүүний агуулах, шатахуун түгээх станцад нийт 14 байгууллага хамрагдсанаас гал түймэр гамшиг ослын аюулд хүргэж болзошгүй 29-н зөрчил илэрснээс газар дээр нь 6 зөрчлийг арилгуулж 23 зөрчилд хугацаат үүрэг даалгавар, ЗБАШ-1, мэдэгдэл-7-ийг бичиж тухайн байгууллагад хүргүүлэн, хяналт шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг арилгуулах талаар зөвлөн туслах арга хэмжээ, сургалт заавар зөвлөгөө өгсөн.

Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2022 оны 01 дүгээр сарын 07 ний өдөр баталсан нэгдсэн хуваарь, удирдамжийн хүрээнд гамшгаас хамгаалах болон гал түймрийн улсын хяналт шалгалтыг Гамшгаас хамгаалах болон Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч-2 бүрэлдэхүүнтэйгээр зохион байгуулсан.

Шалгалтад Төв аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг Хий цэнэглэх станц агуулах, АХЦС-ын барилга байгууламжид нийт 4 байгууллага хамрагдсанаас гал түймэр гамшиг ослын аюулд хүргэж болзошгүй 9-н зөрчил илэрснээс газар дээр нь 2 зөрчлийг арилгуулж 9 зөрчилд хугацаат үүрэг даалгавар, мэдэгдэл-2 ийг бичиж тухайн байгууллагад хүргүүлэн, хяналт шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг арилгуулах талаар зөвлөн туслах арга хэмжээг зохион явуулан сургалт заавар зөвлөгөө өгч материалжуулав.

Төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус шалгалтаар нийт 56 байгууллага, аж ахуй нэгжийг шалгаж гамшиг осол болон гал түймэр гарч болзошгүй 237-н зөрчил дутагдлыг илрүүлж газар дээр нь 79 зөрчил арилгуулан холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллагын, албан тушаалтанд, ЗБАС-1, мэдэгдэл-7-г бичиж тухайн байгууллагад хүргүүлэн, заавар зөвлөгөөг өгч ажилласан. Аймгийн хэмжээнд баригдах 5 барилгын зураг төслийг хянаж, дүгнэлт бичиж холбогдох дансанд зураг хяналтын 300000 төгрөгийг төвлөрүүлсэн байна.

Хяналт шалгалтад хамрагдаж, галын аюулгүй байдал нь хангагдсан 22-н аж ахуй нэгж байгууллагад ажлын байрны галын аюулгүй байдлын дүгнэлт, 9 зөвшөөрөл олгож ажиллаа.

Объектын гал түймрийн 9, ой, хээрийн түймрийн 4 дуудлага мэдээлэл бүртгэгдсэн уг түймрийг унтраахад Онцгой байдлын газраас 25 алба хаагч, 7 автомашинтай ажиллаж 2,3 тн ус зарцуулж, орон нутгаас 175 иргэн, 45 автомашин, 4 морьтой ажилласан байна.

Мөнгөнморьт, Зуунмод сумдад малын гоц халдварт шүлхий өвчний улмаас 3 айлын 28 үхэр өвчилсөн. Одоогоор нийт голомт болон сэжигтэй бүсийн 3466 малыг вакцинжуулж, 1236 метр квадрат талбайг халдваргүйжүүлсэн. Нийт давхардсан тоогоор 2 суурин 5 хөдөлгөөнт хяналтын цэгт 13 автомашин, 17 албан хаагч ажилласан байна. Эрдэнэ сумын Засаг даргын 2022 оны 04 сарын 18-ны өдрийн А/130 дугаар тогтоолоор хязгаарлалтын дэглэм цуцалсан.

Сэргэлэн, Баян-Өнжүүл сумдад 4 өрхийн 96 мал өвчилж, үхсэн 140 бог мал байгаа мэдээтэй байна. Одоогоор нийт голомт болон сэжигтэй бүсийн 1500 орчим бог малд шинж тэмдэг арилгах эмчилгээ хийж, 954 метр квадрат талбайг халдваргүйжүүлсэн. Нийт давхардсан тоогоор 3 суурин 2 хөдөлгөөнт хяналтын цэгт 5 автомашин, албан хаагч ажиллаж байна.

Гамшгаас урьдчилан эрсдэлийн үнэлгээний чиглэлээр:

Төв аймгийн Баян сумын нутагт байрлах Цэцэнс майнинг энд энержи ХХК-ийн Бөөрөлжүүтийн хүрэн нүүрсний ил уурхайн гамшгийн эрсдэлийн нарийвчилсан үнэлгээ, Сэргэлэн сумын нутагт байрлах “Клин энержи” ХХК-ын Салхит салхин цахилгаан станцын гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ, Магнай трейд ХХК-ны 87 дугаар ШТС-ын гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ, Шинэ нисэх буудлын Шатахууны албаны гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг хүлээн авч Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2021 оны А/255 дугаар тушаалын дагуу анхан шатны дүн шинжилгээ хийж Онцгой байдлын ерөнхий газрын гамшгийн эрсдэлийн удирдлагын газарт хүргүүлсэн.

Ой хээрийн гал түймрийн эрсдэлийн үнэлгээ хийх асуумж боловсруулан, Ой хээрийн гал түймрийн эрсдэлийн үнэлгээг хийж аймгийн Засаг даргын тамгын газарт хүргүүлэв.

Сургалт сурталчилгаа, урьдчилан сэргийлэх талаарх ажил:

Гамшгаас хамгаалах ангиллын сургалтыг 10 удаа /10 танхим/, дадлага 3 удаа зохион байгуулснаас оюутан сурагчдын сургалтыг 3 удаа 463 сурагч, аж ахуйн нэгж байгууллагын сургалтыг 6 удаа 156 албан хаагч, иргэдийг сургалтын 1 удаа 116 иргэнийг тус тус хамруулсан. Дээрх сургалтаар дамжуулан 15 төрлийн 4473 ширхэг гарын авлагыг тараасан.

ГУРАВ. ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ХҮРЭЭНД:

Авлигатай тэмцэх газраас “Таны эрх, таны оролцоо-авлигад үгүй гэж хэлье” сэдэвт соён гэгээрүүлэх өдөрлөгийг Төв аймагт зохион байгууллаа. Өдөрлөгт ЕБС-ийн 96 сурагчид, 120 иргэн хамрагдаж Авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг танилцуулах, Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг сурталчлах ажилд хамтран оролцлоо.

Нийтийн албанд томилогдох 2 албан тушаалтны хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлгийг Авлигатай тэмцэх газарт хянуулж, 3 албан тушаалтны ХАСХОМ-ийг шинэчлэн гаргуулж хуулийн хэрэгжилтийг хангуулсан.

Аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/134 тоот захирамжаар сум, байгууллагын архивын баримтад тооллого зохион байгуулах ажлыг бүрэн дуусгаж, тайлан дүн мэдээг нэгтгэлээ.

Аймгийн Засаг даргын Тамгын даргын даргын баталсан удирдамжийн дагуу Архуст, Баян, Баянцагаан, Баянжаргалан, Баянчандмань, Баяндэлгэр, Баянцогт, Мөнгөнморьт,

Сэргэлэн, Эрдэнэ нийт 10 суманд хууль зүйн бодлогын чиглэлээр 2022 онд дэвшүүлсэн зорилт, архив, албан хэрэг хөтлөлт, архивын баримтын тооллогын явц, үйл ажиллагаатай танилцаж зөвлөн тусаллаа.

Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн хяналтын улсын байцаагчийн 2022 оны хяналт шалгалтын төлөвлөгөөний дагуу аймгийн Прокурорын газрын архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж, чиглэл өгч ажиллалаа.

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн хэлтсээс 27 сумын Засаг даргын Тамгын газрын дарга, Хууль, эрх зүйн мэргэжилтэн, архив, бичиг хэргийн ажилтнуудад хуулийн сэдэвчилсэн цахим сургалтыг зохион байгуулсан.

Аймгийн Прокурорын газартай хамтран албадлагын арга хэмжээ авсантай холбоотой хураан авсан хөрөнгө, орлого, эд зүйл, хэрэгслээс хохирол нөхөн төлүүлэх, улсын орлого болгох, устгах журмын талаар сумдын Засаг даргын Тамгын газрын дарга нарт цахим сургалт зохион байгуулсан.

Баянцогт, Баянчандмань суманд "Төлөөлөгчийн өдөр" арга хэмжээнд Цагдаагийн газар, Улсын бүртгэлийн хэлтэс, Төрийн архивын тасаг оролцож эд хөрөнгийн эрхийн бүртгэлийн үйлчилгээг 130 иргэнд, архивын лавлагаа, хуулбарын үйлчилгээг 29 иргэнд, гэмт хэрэг, зөрчилтэй холбоотой зөвлөгөө, мэдээллийг 34 иргэнд өгч, нийт 700 ширхэг гарын авлагыг тараалаа. Өдөрлөгийн үеэр худалдаа эрхлэгч байгууллагуудад согтууруулах ундаа худалдан борлуулах, үйлчлэх цагийн хуваарьт өөрчлөлт оруулах шийдвэрийн төслийг танилцуулж, 100 иргэнээс санал асуулга авсан.

Баянхангай, Баянжаргалан, Эрдэнэсант сумын төрийн албан хаагчдын зөвлөгөөн оролцож Баянчандмань, Баянхангай, Сэргэлэн сумын Тамгын газар болон төсөвт байгууллагуудын 242 албан хаагчдад хууль зүйн салбарын 2022 онд дэвшүүлсэн зорилт, шинээр батлагдсан хууль тогтоомжоор сургалт, мэдээлэл хийв.

Бүх нийтийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх ажлын хүрээнд Хөдөлмөрийн тухай хуулийн холбогдох зохицуулалтаар хуулийн подкастын 2 дугаарийг бэлтгэн нийтэд хүргэлээ.

Аймгийн Засаг даргын 2018 оны А/340 дугаар захирамжаар аймгийн нутаг дэвсгэрт согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөлтэй худалдаа, үйлчилгээний газруудын үйл ажиллагаа явуулах цагийн хязгаарыг тогтоосон шийдвэртэй холбогдуулан иргэд, хувийн хэвшлийн байгууллагуудаас цагийн хязгаарт өөрчлөлт оруулах санал, хүсэлт ирүүлсэн дагуу аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/121 дүгээр захирамжаар Ажлын хэсэг байгуулан иргэд, худалдаа эрхлэгчидтэй уулзалт хийж, аймгийн хэмжээнд нээлттэй хэлэлцүүлэг зохион байгуулахаар шийдвэрлэсэн. Энэ хүрээнд 27 суманд хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, цахимаар 168 иргэнээс санал асуулга авсан.

Хууль зүйн салбарын 2022 онд дэвшүүлсэн зорилтын хэрэгжилтийг хангаж аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/229 дугаар захирамжаар "Орон нутгийн хууль сахиулах байгууллагын хамтын ажиллагаа" сэдэвт зөвлөгөөнийг зохион байгуулах Ажлын хэсгийг томилон зөвлөгөөний бэлтгэл ажлыг хангасан.

Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийг Баянчандмань, Баянжаргалан, Баянхангай суманд шалгаж нийт 14 хүнсний дэлгүүрт 37 нэр төрлийн 242 ширхэг бараа бүтээгдэхүүний хадгалалтын горим алдагдсан, хугацаа хэтэрсэн зөрчлийг илрүүлж, улсын байцаагчийн 2 албан шаардлагыг хүргүүлэн хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллав.

Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт албан болон хувийн хэргээр 12 улсын 152 гадаадын иргэн оршин сууж байна. Гадаадын иргэн харьяатын газрын Агаарын замын боомт хариуцсан газрын даргын баталсан удирдамжийн дагуу Борнуур суманд оршин сууж байгаа Япон улсын иргэний баримт бичгийг шалгаж, амьдарч буй нөхцөл байдалтай танилцсан тайлан, дүгнэлтийг гаргалаа.

Төрийн архивын талаар:

Төрийн архивын эх баримтаас байгууллага, иргэдээс ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу 233 иргэний хүсэлтийг хүлээн авч 1352 хуулбар хувь, 128 лавлагаа, 281 сан хөмрөгийн 1063 хадгаламжийн нэгжийн баримтыг ашиглан үйлчилгээ үзүүлж, орон нутгийн төсөвт 1.4 сая төгрөгийг орууллаа.

4 хөмрөгийн 24 хадгаламжийн нэгжийн 3475 хуудас баримтын 19468 хүний нэрийг скайнердаж программд оруулан 4657 хуудас баримтыг өгөгдлийн сантай холбож цахим бааз үүсгэлээ.

Төрийн архивт нөхөн бүрдүүлэлтээр “Смарт Энтер Париайз” ХХК “Хотол -Орд “ХХК Сэргэлэн сум Таван толгой А ба Б блок түлшний үйлдвэр 7 хадгаламж нэгж, Заамар сумын тойргийн нотариатчийн 2016-2021 оны 52 хадгаламжийн нэгжийг хүлээн авч хадгаламжийн сангийн бүртгэлд авлаа.

Улсын бүртгэлийн чиглэлээр:

Эд хөрөнгийн бүртгэлийн чиглэлээр цахим санд нийт 61586 хувийн хэрэг байгаагаас газраас бусад үл хөдлөх эд хөрөнгийн 11136 газар өмчлөх эрхийн 51256 байна. Нийт хүлээн авсан мэдүүлэг 1948 /4 сард хүлээн авсан мэдүүлэг-1948

Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2021 оны 230 дугаар тогтоолын дагуу үйлчилгээний хураамжийн орлогоос 17.9 сая төгрөг, үл хөдлөх эд хөрөнгө худалдан борлуулсны 120.4 сая төгрөг, тэмдэгтийн хураамжаас 3.3 сая төгрөгийг улсын төсөвт орууллаа.

Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн чиглэлээр 29 аж ахуй нэгж байгууллага бүртгүүлснээс 53 нэмэлт өөрчлөлт, шинээр 22 хуулийн этгээд үүсэн байгуулагдаж татан буугдсан хуулийн этгээд 0, үүсгэн байгуулагч өөрчлөгдсөн 48 бүртгэл хийгдсэн. Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн мэдээллийн сангаас иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагад 3 лавлагаа, хууль хяналтын байгууллагад 17 лавлагаа өгөв. Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тэмдэгтийн хураамжийн орлого 7.4 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт оруулсан.

Цагдаагийн газрын үйл ажиллагааны чиглэлээр:

Аймгийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд 266 гэмт хэрэг бүртгэгдэн шалгагдаж өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 94 хэргээр буюу 54,6 хувиар өссөн. Гэмт хэргийн илрүүлэлт 43,1 хувьтай, өмнөх оноос 8,7 хувиар өссөн.

Эрүүлжүүлэх, саатуулах, баривчлах байрны үйл ажиллагаа

Гудамж талбай, олон нийтийн газар, ахуйн хүрээндээ архидан согтуурч бусдын амгалан тайван байдлыг алдагдуулж, жижгээр танхайрсан, согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодсон, өөрийгөө удирдан биеэ авч явах чадваргүй зэрэг зөрчил гаргасан-79 иргэнийг саатуулж, эрүүлжүүлсэн-15, Төв аймгийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр 7-30 хоногийн хугацаагаар баривчлагдсан-44, албадан саатуулагдсан-20 иргэнийг эрүүл мэндийн үзлэг хамрууллаа.

Олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр

Баян-Өнжүүл, Сэргэлэн сумын зарим багт малын мялзан өвчин илэрч, нийт 567 өвчилснөөс 296 мал хорогдож, Зуунмод сумын 2 дугаар баг, Сүмбэр сумын 1 дүгээр багийн нийт 10 малаас шүлхий өвчний шинж тэмдэг илэрч хорио цээрийн дэглэм тогтоож, цагдаагийн 14 албан хаагч үүрэг гүйцэтгэн ажиллаж байна.

Хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр

2022 оны 03 дугаар сарын 26-ны өдрөөс 2022 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдөр хүртэл согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодож замын хөдөлгөөнд оролцсон 63 жолоочийг илрүүлж, 57 жолоочийн тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийг 1 жилийн хугацаагаар хасч, 400 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгож, тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхгүй үедээ согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэж тээврийн хэрэгсэл жолоодон хөдөлгөөнд оролцсон 6 иргэнийг сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шийтгэврээр баривчлуулж Цагдаагийн ерөнхий газрын нэгдсэн санд мэдээллийг бүртгэлээ. Зөрчлийн тухай хууль, Замын хөдөлгөөний дүрэм, холбогдох хууль тогтоомж зөрчсөн

нийт 4063 жолоочийг 106.0 сая төгрөгийн торгууль оногдуулж, зөрчил гаргасан 95 жолоочийн тээврийн хэрэгслийг түр саатуулсан.

Шүүхийн шинжилгээний албаны үйл ажиллагааны чиглэлээр:

Криминалистикийн шинжилгээ-74, магадлан шинжилгээ-84, хэргийн газрын үзлэгт оролцсон тоо-203, хэргийн газрын үзлэгээр илрүүлсэн ул мөр-512, гарын хээний санг дардсаар баяжуулсан-358, мөрөөр баяжуулсан-38, гэмтлийн зэрэг тогтоосон дүгнэлт-291, ДНК-ийн мэдээллийн сангийн баяжилт-84, гистологийн шинжилгээ-84 тус тус хийгдлээ.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын үйл ажиллагааны чиглэлээр:

Гүйцэтгэлийн бодит биелэлт	Оны эхний үлдэгдэл	Шинээр нэмэгдсэн	Хасагдсан	Биелүүлбэл зохих	Бодитой биелүүлсэн	Үлдэгдэл	Дундаж хувь
04-р сар	217	273	3	487	201	286	41.3
	4587209.8	1335546.2	131567.3	5791188.7	1610858.4	4180330.3	

ДӨРӨВ. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ХҮРЭЭНД:

БАРИЛГА ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНД:

Хөрөнгө оруулалт, худалдан авах ажиллагааны чиглэлээр: Архитектур төлөвлөлтийн даалгавар боловсруулах баталгаажуулах ажлын хүрээнд нийт 2022 онд 25 архитектур төлөвлөлтийн даалгавар боловсруулж баталж, энэ сард 11 архитектур төлөвлөлтийн даалгавар олголоо. Зураг төсөл боловсруулах даалгавар нийт 34 боловсруулан баталж, энэ сард 2 зургийн даалгавар боловсруулан баталлаа.

Зураг төсөл зөвшөөрөлцөх баталгаажуулах, ерөнхий төлөвлөгөө батлах, ажлын хүрээнд 2022 онд 52 зураг төсөл зөвшөөрөлцсөн. Энэ сард 22 зураг төсөл батлаад байна.

Хот байгуулалтын кадастрын мэдээллийн санг хөтлөх ажлын хүрээнд Баян-Өнжүүл, Бүрэн, Дэлгэрхаан, Эрдэнэсант, Баянчандмань, Борнуур, Жаргалант сумдын 151 барилга, 2 хөшөө дурсгал, 1 явган зам талбай, 1 гудамжны гэрэлтүүлгийн мэдээллийг маягтын дагуу бүрдүүлэн сумдаар ажиллав.

Ашиглалтын шаардлага хангахгүй нийтийн зориулалттай орон сууцны барилгыг буулган шинээр барих төсөл сонгон шалгаруулалт зарлан Багц II байршилд Зуунмод сумын Номт багийн Хүнсний үйлдвэрийн 34,35,36-р байрны барилгажилтын төслийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхээр “Гранд мета констракшн” ХХК-д, Багц 6 байршилд Номт багийн Мал эмнэлэг, үржлийн байрны барилгажилтын төслийг хэрэгжүүлэх “Тусгал төв” ХХК-ийг батламжилж, төсөл хэрэгжүүлэх эрх олголоо. Барилга, инженерийн байгууламжийн зураглалыг шалгаж, хот байгуулалтын мэдээллийн санд 5 гүйцэтгэлийн зураг хүлээн авч акт олгосон.

Засгийн газрын 2021 оны 212, 213 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Барилга байгууламжийн эхлүүлэх, үргэлжлүүлэх зөвшөөрөл олгох болон ашиглалтад оруулах” дүрмийн хүрээнд: Барилга эхлүүлэх зөвшөөрөл энэ онд нийт 15 барилга байгууламжид олгон энэ сард 7 барилга байгууламжид олгосон.

Барилга ашиглалтад оруулах үйл ажиллагааны хүрээнд энэ онд нийт 15 барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулсан ба энэ сард 8 барилга байгууламж ашиглалтад хүлээн авсан.

ГАЗРЫН ХАРИЛЦААНЫ ХҮРЭЭНД:

Газрын төлбөрийн талаар: 2022 оны газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан газар эзэмшүүлэх эрхийн дуудлага худалдаа Баянхангай 3, Баян-Өнжүүл 6, Бүрэн 6, Баяндэлгэр 4, Баянжаргалан 1, Баянцогт 6, Зуунмод 4, Сэргэлэн 14, Цээл 4,

Мөнгөнморьт 6 нийт 54 нэгж талбарын газрын дуудлага худалдааны зарыг www.mle.mn сайтад баталгаажуулсан. Аймгийн ИТХ-ын 2022 оны 02 дугаар 24-ний өдрийн 12 дугаар тогтоолоор “Газрын төлбөрийг шинэчлэн тогтоох тухай” баталж, “Хууль зүй, дотоод хэргийн яам”-д бүртгэгдэж ирсэн. Тогтоолын итгэлцүүрийн дагуу газрын төлбөрийн ногдуулалт, нэхэмжлэлийг 27 суманд үүсгэж дуусгасан.

Газрын төлбөрийн орлого 2022.05.01-ны байдлаар 114,0 сая төгрөг нийт 503,9 сая төгрөг аймаг, сумын төсөвт төвлөрүүлсэн.

Суурь судалгаа мониторингийн ажлын хүрээнд: Аж ахуй нэгжийн 2, Иргэний 24 захиалгат хянан баталгааг цахимаар баталгаажуулсан.

Газрын кадастр, нөхөн бүрдүүлэлтийн ажлын хүрээнд: Газрын харилцаа, барилга хот байгуулалтын газрын 2022 оны 03 дугаар сарын 14-ны өдрийн А/08 дугаар тушаалаар газрын кадастрын мэдээллийн сангийн нөхөн бүрдүүлэлтийн ажлыг 2022 оны 03-04 сард зохион байгуулсан. Баян-Өнжүүл, Бүрэн, Дэлгэрхаан, Эрдэнэсант сумдаар нөхөн бүрдүүлэлтээр ГХБХБГ-ын 4 мэргэжилтэн нийт 520 гаруй нэгж талбар, Баянхангай, Лүн, Заамар, Зуунмод сумдын газрын даамал нартай хамт ажлын хэсэг байгуулан Эрдэнэ, Мөнгөнморьт сумдад ажиллан нийт 1238 нэгж талбар мэдээллийн санд бүртгэж ажилласан.

2022 оны 04 дүгээр сарын 11-15-ны хугацаанд Аргалант, Баян, Бүрэн, Баянжаргалан сумдын газрын даамал нартай хамт ажлын хэсэг байгуулан Алтанбулаг, Сэргэлэн сумдад ажиллан нийт 3694 нэгж талбар, Сүмбэр, Дэлгэрхаан, Баянцагаан, Цээл сумдын газрын даамал нартай хамт ажлын хэсэг байгуулан Жаргалант, Борнуур сумдад ажиллан нийт 975 нэгж талбар мэдээллийн санд бүртгэж ажилласан. 2022 оны 04 дүгээр сарын 11-15-ны хугацаанд Архуст, Өндөрширээт, Баян-Өнжүүл, Баянцогт, Угтаалцайдам, Баяндэлгэр сумдын газрын даамал нартай хамт ажлын хэсэг байгуулан Батсүмбэр, Баянчандмань сумдад ажиллан нийт 1945 нэгж талбар мэдээллийн санд бүртгэж ажилласан. Энэхүү хугацаанд аймгийн хэмжээнд нөхөн бүрдүүлэлтээр нийт **11835** нэгж талбар мэдээллийн санд бүртгэн ажиллав.

ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН ХҮРЭЭНД:

Худалдан авах ажиллагааны талаар зохион явуулсан ажил: Аймгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2022 оны худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөг 2021 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн А/772 дугаар захирамжаар батлуулж төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэн цахим тендер шалгаруулалтын www.tender.gov.mn системээр батлуулж тендер шалгаруулалт зохион байгуулах эрхийг авсан. Батлагдсан төлөвлөгөөг нийтэд ил тод болгох ажлын хүрээнд www.shilendans.gov.mn, www.tov.gov.mn, www.khural.mn сайтуудад байршуулан ажилласан.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2022 оны худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөнд нийт 59.469.7 сая төгрөгийн 96 төсөл, арга хэмжээ тусган баталж үүнээс тендер шалгаруулалт зохион байгуулахаар 59,314.7 сая төгрөгийн 85 төсөл, арга байна. Үүнд:

1. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын 40.361.2 сая төгрөгийн 13 төсөл, арга хэмжээ;
2. Аймгийн Шилжих үлдэгдэлийн хөрөнгө оруулалтын 6.424.6 сая төгрөгийн 24 төсөл, арга хэмжээ;
3. Аймгийн Замын сангийн хөрөнгө оруулалтын 2.742.8 сая төгрөгийн 3 ажил;
4. Аймгийн Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр 5,504.3 сая төгрөгийн 32 төсөл, арга хэмжээ;
5. Аймгийн Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр 1.206.9 сая төгрөгийн 6 ажил;
6. Аймгийн Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгөөр 608.0 сая төгрөгийн 5 ажил;
7. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, 27 сумын 2022 оны эм, эмнэлгийн хэрэглэл худалдан авах 1.600.0 сая төгрөгийн бараа худалдан авах;
8. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын 867.0 сая төгрөгийн 1 ажил.

2022 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангаж ажиллах зорилтын хүрээнд 4 дүгээр сарын байдлаар худалдан авах ажиллагааны явцын мэдээлэл: Үүнд:

1. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ:

- Нийт 40.361.2 сая төгрөгийн 13 төсөл, арга хэмжээнд тендер зарлахаас 14.932.5 сая төгрөгийн 5 төсөл арга хэмжээнд тендер зарлаж 5 дугаар сард нээлт хийхээр хүлээгдэж байна. Мөн 2,001.5 сая төгрөгийн 3 төсөл, арга хэмжээний тендерт үнэлгээний хороо үнэлгээ хийж байна. Захиалагч байгууллагад 23.427.2 сая, төгрөгийн 5 төсөл, арга хэмжээнд гэрээ байгуулах эрх олгосноос 23.327.2 сая, төгрөгийн 4 ажилд гэрээ байгуулагдсан. 100.0 сая төгрөгийн 1 төсөл, арга хэмжээнд гэрээ байгуулахаар ажлын 6 хоног хүлээж байна;

2. Аймгийн шилжих үлдэгдээс хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ:

-Нийт 6,424.8 сая, төгрөгийн 24 төсөл, арга хэмжээнд тендер зарлахаас 4,497.6 сая, төгрөгийн 8 төсөл, арга хэмжээнд тендер зарласан. Аймгийн түвшинд үнэлгээ хийж буй 700.0 сая, төгрөгийн 2 ажил, сумын түвшинд үнэлгээ хийж буй 220.0 сая, төгрөгийн 2 төсөл, арга хэмжээнд үнэлгээний хороо үнэлгээ хийж байна. Захиалагч байгууллагад 407.0 сая, төгрөгийн 5 төсөл, арга хэмжээнд гэрээ байгуулах дүгнэлт хүргүүлсэн. Эдгээр ажлууд нь сумдад эрх шилжүүлсэн төсөл, арга хэмжээ байна.

-Тендер зарлахар хүлээгдэж буй, ажлын даалгавар, техникийн доторхойлолт, зураг, төсөл, үнэлгээний хороо байгуулагдаагүй 600.0 сая төгрөгийн 6 төсөл, арга хэмжээ байна.

3. Аймгийн Замын сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ:

-Замын сангаас 2.742.6 сая, төгрөгийн 3 ажлаас Сангийн яамны шийдвэрээр 400.0 сая төгрөгийн 1 төсөл, арга хэмжээн дахин үнэлгээ хийхээр, 120.0 сая төгрөгийн 1 төсөл, арга хэмжээний тендер шалгаруулалтыг бүхэлд нь хүчингүй болгож дахин зарлах шийдвэр гаргасан. Мөн нийт 2.222.6 сая, төгрөгийн төсөвтэй 2022 онд 190.0 сая, төгрөгийн ажил гүйцэтгэх 1 төсөл, арга хэмжээний тендерийг зарласан.

4.Аймгийн Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ:

-ОНХСангийн хөрөнгөөр 1.465.5 сая, төгрөгийн 13 төсөл, арга хэмжээнд тендер зарлаж нээлтийг 5 дугаар сард зохион байгуулахаар ажиллаж байна. Сумын түвшинд үнэлгээ хийж буй 150.0 сая, төгрөгийн 2 төсөл, арга хэмжээ, мөн захиалагч байгууллагад гэрээ байгуулах эрх олгосон 1.455.8 сая, төгрөгийн 6 төсөл, арга хэмжээ бүртгэгдсэн.

-Тендер зарлахар хүлээгдэж буй, ажлын даалгавар, техникийн доторхойлолт, зураг, төсөл, үнэлгээний хороо байгуулагдаагүй 2.432.8 сая төгрөгийн 12 төсөл, арга хэмжээ байна.

5.Аймгийн Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ:

-Нийт 1,206.9 сая, төгрөгийн 6 төсөл, арга хэмжээнд 100 хувь тендер зарлаж, 5 сард тендерийн нээлт хийх 483.0 сая, төгрөгийн 2 ажил байна. Мөн аймгийн түвшинд үнэлгээний хорооны үнэлгээ хийгдэж буй 200.0 сая, төгрөгийн 1, сумын түвшинд үнэлгээ хийгдэж буй 50.0 сая, төгрөгийн 1 ажил тус тус байна. Үүнээс гадна захиалагч байгууллагад гэрээ байгуулах эрх олгож гэрээ байгуулагдсан 473.9 сая, төгрөгийн 2 ажил байна.

6.Аймгийн Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ:

-Нийт 608.0 сая, төгрөгийн 5 төсөл, арга хэмжээнд тендер зарлахаас гэрээ байгуулагдсан 244.0 сая, төгрөгийн 2 ажил, тендерийн нээлт хийсэн үнэлгээний хороо үнэлгээ хийж буй 64.0 сая, төгрөгийн 2 ажил байна. Мөн тендер зарласан 5 дугаар сард нээлт хийх 300.0 сая, төгрөгийн 1 төсөл, арга хэмжээ байна.

7.Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, 27 сумын эрүүл мэндийн төвийн 2022 онд шаардагдах: 1 төсөл, арга хэмжээ-дотроо нийт 32 багцтай 1,600.0 сая, төгрөгийн төсөвт өртөгтэй бараа худалдан авах тендерийг зарлаж 22 багцад шалгаруулалт хийж, 10 багцад дахин тендерийг зарласан 5 сард тендерийн нээлтийг зохион байгуулна.

8. Гадаадын хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ:

Япон улсын хөрөнгө оруулалтаар Хүмүүн цогцолбор сургуулийн барилгын дотор засварын ажлын тендерийг зарлаж, үнэлгээний хорооны үнэлгээг хандивлагч байгууллагад

оролцсон компаниудын материалын хамт хүргүүлж хянуулсаны үндсэн дээр дахин үнэлгээг 2022.05.02-нд зохион байгуулахаар төлөвлөсөн.

2022 оны 4 дүгээр сарын байдлаар худалдан авах ажиллагааны явц захиалагч байгууллагад гэрээ байгуулах дүгнэлт (аймаг болон суманд эрх шилжүүлсэн төсөл, арга хэмжээ орсон) хүргүүлсэн 27,544.0 сая, төгрөгийн 20 ажлаас гомдол гаргаагүй 25,407.7 сая, төгрөгийн 18 ажилд гэрээ байгуулагдсан. Тендерийн нээлт хийгдсэн үнэлгээний хороо үнэлгээ хийж байгаа 4,652.5 сая, төгрөгийн 16 төсөл, арга хэмжээ, Тендер зарлах болон зарлагдсан 5 сард нээлт хийгдэх 24,021.3 сая, төгрөгийн 31 төсөл, арга хэмжээ тус тус байна. Худалдан авах ажиллагааны хэрэгжилт 4 сарын байдлаар 75 хувь байна.

Өмчийн ашиглалт, эзэмшилт, хамгаалалтын талаар:

Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газарт орон нутгийн өмчит байгууллагуудын санхүүгийн тайлан, статистик мэдээг хуулийн хугацаанд хүргүүлсэн. Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас дүгнэсэн аймгуудын Орон нутгийн өмчийн газруудын 2021 оны үйл ажиллагааны үзүүлэлтээр Төв аймгийн Орон нутгийн өмчийн газар 21 аймгаас 1-р байрт шалгарсан. Төрийн бодлого зохицуулалтын газарт 2022 оны 04 сарын 04-10 өдрийн хооронд Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн Улсын үзлэг тооллогын сургалтад холбогдох албан хаагчид хамрагдлаа.

Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газарт Улсын үзлэг тооллогод хамрагдах орон нутгийн өмчит болон өмчийн оролцоотой байгууллагуудын судалгааг авч эцэслэн хүргүүллээ. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн улсын үзлэг, тооллогын сургалт, зөвлөгөөнийг аймгийн хэмжээнд 2022 оны 04 дүгээр сарын 26-нд Төрийн өмчийн, бодлого зохицуулалтын газартай хамтран зохион байгуулсан. Уг сургалтад Төрийн өмчид 35, орон нутгийн өмчит болон өмчийн оролцоот 228 нийт 263 байгууллагуудын 524 дарга, нягтлан, нярав нар хамрагдсан.

Аймгийн “Түрээсийн орон сууцны сан бүрдүүлж, зорилтот бүлгийн иргэдийг түрээсийн орон сууцанд хамруулах журам”-ын хүрээнд 2018 онд түрээсийн 12 өрх, 2019 онд 13 өрх нийт 25 өрхийг түрээсийн орон сууцанд хамруулж, сарын төлбөрийг график хугацааны төлөлтөд хяналт тавьж ажилласнаар 2022 оны 04 сарын байдлаар 25 айлын түрээсийн төлбөр 8,416,015 төгрөг төвлөрүүлсэн.

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ЖИЖИГ ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХҮРЭЭНД:

Газар тариалангийн чиглэлээр: Хаврын тариалалтын бэлтгэл ажлыг хангуулж, аймгийн тариалалтын штабыг аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/204 тоот захирамжаар байгуулсан. Аймгийн хэмжээгээр хаврын тариалалтын бэлтгэл ажил 88.0 хувьтай байна.

Монгол Улсын ерөнхийлөгчийн ивээл дор зохион байгуулж буй Хүнсний хангамж, аюулгүй байдал, “Атрын IV аян-эх орны эрүүл хүнс” уриан дор зохион байгуулж буй “Хүнсний хангамж, аюулгүй байдал-газар тариалан” үндэсний чуулган, “Агрономчдын улсын 2 дугаар зөвлөгөөн”, “Үр тарианы үйлдвэрлэл, Төмс, хүнсний ногоо, хүлэмжийн тариалан, зоорийн аж ахуй эрхлэгчид, Жимс, жимсгэний тариалан эрхлэгчдийн улсын зөвлөгөөн” -д 115 аж ахуйн нэгж, тариаланчид хамрагдлаа.

Төмсний үр шинэчлэхэд Аймгийн хөгжлийн сангийн 5 аж ахуйн нэгжид 150.0 сая төгрөг олгож, 209 тн төмсний үр авч, 68 тариалан эрхлэгчдэд 209 тн төмсний үрийг 3 жилийн хугацаатай жилийн 4% хүүтэй итгэлийн зээл олгох ажлыг зохион байгууллаа.

Засгийн газраас хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 80 хувийн хөнгөлөлттэй үнээр нийлүүлэгдсэн 11 төрлийн 2543 кг хүнсний ногооны үр татан авч сумдад олголоо.

2022 оны хаврын тариалалтад нийт 10503.3 тн улаанбудайн үр шаардлагатай бөгөөд 10 сумын 110 аж ахуйн нэгжийн 2021 оны ургацаас нөөцөлсөн улаан буудайн 9223 тн үр нийт шаардлагатай үрийн 87.8 хувийг хангаж, дутагдалтай буюу 12.2 хувь буюу 1280.3 тн үрийн захиалгыг Хөдөө аж ахуйн Дэмжих санд хүргүүллээ.

Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг дэмжих 3 хувийн зээлд хамрагдах 5664 иргэн, аж ахуйн нэгжийн судалгааг ХХААХҮЯаманд уламжлан зээлийн судалгааны ажил эхлүүлээ.

“Аймгийн хаврын тариалалтын зөвлөгөөн”-ийг агроном, инженерүүдийн зөвлөлдөх уулзалт, нэгдсэн зөвлөгөөнийг Баянчандмань суманд 2 өдөр зохион байгуулж 160 тариаланч, холбогдох мэргэжилтэн нар хамрагдсан.

Мал аж ахуйн чиглэлээр: Аймгийн хэмжээнд нийт төллөх насны хээлтэгчийн 58.3% буюу 1330.5 сая толгой хээлтэгч мал төллөж 1323.8 толгой төл бойжиж, нийт төлийн 3.8% буюу 5069 толгой төл хорогдсон нь өмнөх оны мөн үеэс 66655 толгой буурсан.

ХХААХҮЯам, ХААИСургуультай хамтран зохион байгуулсан “Удирдлагын манлайлал-ур чадвар” мэргэшүүлэх сургалтанд албаны дарга, Дархан-Уул аймагт зохион байгуулагдсан “Тэжээлийн салбарын өнөөгийн байдал, тулгамдаж буй асуудал, шийдвэрлэх арга зам” хэлэлцүүлэгт 2 мэргэжилтэн тус тус хамрагдсан.

Хустайн байгалийн цогцолборт газрын орчны бүсийн Аргалант, Алтанбулаг Баянхангай сумдын малчдын уулзалт, Аргалант, Архуст, Баянжаргалан, Дэлгэрхаан Өндөрширээт сумдын малчдын зөвлөгөөн, Баянцогт, Баянчандмань сумдад “Нээлттэй хаалганы өдөрлөг”-т оролцож “Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэлийн стратеги төлөвлөлт”-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх ажил, салбарын цаг үеийн ажил болон улс, аймгийн бодлого хөтөлбөр, орон нутагт анхаарах асуудал, бэлчээрийн ашиглалт, хамгаалалт, малын үүлдэр, угсааг сайжруулах, нэг малаас авах ашиг шимийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр нийт 1300 гаруй малчин, фермер эрхлэгчид мэдээлэл өгч ажиллав.

Аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/234 тоот захирамжаар Мал аж ахуйн хаваржилт, төл хүлээн авахад зориулан аюулгүйн нөөцийн өвс, ногоон тэжээлийн үнэ хямдруулан 1 бүрийг 2000 төгрөгөөр фермер эрхлэгчид, хоршоо, иргэдэд олгосон.

“ШИНЭ ХӨДӨӨ” төслийн хүрээнд сүү, махны чиглэлийн цөм сүргийн аж ахуй бий болгох, тал хээрийн бүсийн 1000 үнээг зохиомол хээлтүүлэгт хамруулах, нутгийн монгол илүү нугаламт Баянцагааны өсвөр хуц 100 толгойг нийлүүлэх аж ахуйн нэгж, иргэнийг сонгон шалгаруулах тендер зарлах ажлыг зохион байгуулсан.

Мал эмнэлгийн чиглэлээр:

Аймгийн Засаг даргын А/122 тоот захирамж, газрын даргын А/13 тоот тушаалаар Мал эмнэлгийн нэгдсэн арга хэмжээний төлөвлөгөөг батлуулан халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд 1585.0 мянган толгой мал хамруулахаар төлөвлөн Биокомбинат ТӨХХК-тэй гэрээ байгуулан эм биобэлдмэлийн татан авалт 40.8%, дархлаажуулалт 4.4 хувьтай байна.

Гоц халдварт шүлхий өвчин Мөнгөнморьт, Зуунмод, Сүмбэр суманд оношлогдож 3 голомтод 8 өрхийн 74 үхэр өвчилж 71 үхрийн шинж тэмдэг нь арилж хорио цээрийн дэглэм тогтоон ажиллаж байна. Бог малын мялзан өвчин нь Сэргэлэн, Баяннөнжүүл суманд оношлогдож 3 голомтод 4 өрхийн 567 бог мал өвчилж 297 бог мал хорогдож, 241 бог малын шинж тэмдэг арилж хорио цээрийн дэглэм тогтоон ажиллаж байна.

Гоц халдварт шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтын ажилд 27 суманд Мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгж 88 ажиллаж гүйцэтгэл 38.13 хувьтай байна.

Малын эрүүл мэндийн үзлэгт 4100.0 мянган толгой мал хамруулахаас 33.2 мян.тол мал хамруулж 0,8 хувьтай, шимэгчтэх өвчнөөс эмчлэн сэргийлэх арга хэмжээнд 7943.2 мян.тол мал хамруулахаас 15.5 мянган толгой мал хамруулсан 0,1 хувьтай, 1350 мян.м2 талбайд халдваргүйтгэл хийхээс 42.0 мян.м2 талбай буюу 3.1 хувьтай тус тус хэрэгжиж байна.

Тайлант хугацаанд 22 мал, амьтан, 101.2 тн мах, махан бүтээгдэхүүн, 129 ширхэг арьс шир, 887.8 тн сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, 37.8 тн ноолуур, 1,2 тн дайвар бүтээгдэхүүнд 792 мал эмнэлгийн гэрчилгээг олгож, 231 дуудлагын дагуу 2000 малд үйлчилгээ үзүүллээ.

Малын эмч, мэргэжилтнийг чадавхижуулах мэргэжил арга зүйн 4 удаагийн сургалтад 76 албан хаагч хамрагдаж, 3 суманд зохион байгуулагдсан нээлттэй хаалганы өдөрлөгт оролцон мал эмнэлгийн мэдээлэл, үйлчилгээг 250 иргэнд үзүүлсэн.

Лүн суман дахь Мал эмнэлгийн хорио цээрийн хяналтын цэг нь 4 ээлжээр 24 цагт малын шилжилт хөдөлгөөн, тээврийн хэрэгсэлд хяналт шалгалт хийж, мал амьтан

тэдгээрийн гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүн тээвэрлэн явж байгаа 167 тээврийн хэрэгсэл, адуу 6, үхэр 1, хонь 120, ямаа 15 толгой 142 нийт толгой мал, мах, махан бүтээгдэхүүн 320.5 тн, 2267 ширхэг арьс шир, 148.9 тн ноолуур, 0,7 тн дайвар бүтээгдэхүүнд эрүүл ахуйн үзлэг хийн, мал эмнэлгийн гэрчилгээнд хяналт шалгалт хийж 3 зөрчлийг арилгуулсан.

Үйлдвэрлэл, худалдаа үйлчилгээний чиглэлээр:

“Хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээ, хангалт, нөөцийн судалгаа”-нд дүн шинжилгээ хийж, Даваа гараг бүр ХХААХҮЯаманд хүргүүлэн ажиллаж байна. Одоогийн байдлаар мах 133 тн, гурил 138.5 тн, гурилан бүтээгдэхүүн 22.7 тн, төрөл бүрийн будаа 53.8 тн, ургамлын тос 16.9 тн, төмс 22042 тн, хүнсний ногоо 5972 тн, элсэн чихэр 33.4 тн, давс 15.3 тн тус тус нөөцтэй байна.

“Хоршоог хөгжүүлэх сан”-ийн хугацаа хэтэрсэн, чанаргүй зээлтэй 11 сумын 45 иргэн, аж ахуй нэгжийн зээл хаасан мэдээллийг хянан Монгол банкны хариуцагчийн зээлийн мэдээллийн санд бүртгэлгүй болголоо.

“Зээлийн батлан даалтын сан”-тай хамтран зээл авахыг хүссэн барьцаа хөрөнгийн дутагдалтай байгаа аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагаанд шаардагдах санхүүгийн боломжийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зорилгоор ийн үйл ажиллагаа, зээлэнд хэрхэн хамрагдах чиглэлээр 27 сумын хөдөө аж ахуйн тасгийн мэргэжилтэн, жижиг дунд үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгчдэд танхим болон цахим сургалт зохион байгуулан нийт 327 иргэн хамрагдлаа.

Үйлдвэр, цех, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, худалдаа, үйлчилгээний цэгүүдийн шинэчилсэн дэлгэрэнгүй судалгааны ажил хийгдэж 19 сумаас 739 үйлддэр, цех, худалдаа үйлчилгээ эрхлэгчдийг бүртгэлжүүлэв. Үүнд: 138 үйлдвэр, цех, 166 хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 83 нийтийн хоолны газар, 100 ахуйн үйлчилгээ эрхлэгч, 252 худалдааны цэгийг хамруулав.

СТАНДАРТ ХЭМЖИЛ ЗҮЙН ХҮРЭЭНД:

Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний баталгаажуулалт, стандартын мэдээлэл лавлагааны чиглэлээр: Тохирлын үнэлгээнд хамрагдахаар хүсэлт ирүүлсэн Архуст, Баянцогт, Баянжаргалан, Зуунмод, Сэргэлэн, Заамар, Эрдэнэ, сумдын худалдаа, үйлчилгээний цэг, бүтээгдэхүүний үнэлгээ хийж, нийт 31 аж ахуйн нэгж, иргэний тохирлын гэрчилгээг 1-2 жилийн хугацаатай олгох, сунгах үйлчилгээ үзүүллээ.

Хэмжих хэрэгсэл баталгаажуулалтын чиглэлээр: Зуунмод, Сэргэлэн, Баянчандмань, Баянцогт, Жаргалант, Борнуур, Цээл, Угтаалцайдам сумын худалдаа, үйлчилгээний хэмжлийн 3 төрлөөр нийт 672 ширхэг хэмжих хэрэгсэл шалгаж баталгаажууллаа.

БАЙГАЛЬ ОРЧИН АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ХҮРЭЭНД:

Ойн бодлогын чиглэлээр:Хуш модны самрын ашиглалт, хамгаалалтын менежментийг сайжруулах талаарх цахим уулзалт хэлэлцүүлгийг 2022 оны 04-р сарын 13-ны өдөр цахимаар зохион байгуулж, Мөнгөнморьт, Эрдэнэ, Батсүмбэр сумдын Засаг дарга нарын төлөөлөл, Сум дундын ойн ангиуд, байгаль орчны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүд, ойн мэргэжлийн байгууллага, ойн нөхөрлөл, иргэдийн төлөөлөл мөн аймгийн экологийн цагдаа, мэргэжлийн хяналтын байцаагч нийт 50 гаруй төлөөлөл оролцлоо.

Ой хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд: Ой хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор гаргасан аймгийн Засаг даргын 2021 оны А/176 дугаар захирамжийг хэрэгжүүлэх, түймэрийн болзошгүй аюулаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэн, хяналтын цэг гаргаж, морин эргүүл ажиллуулан хяналт шалгалтыг тогтмол хийж байна. Алтанбулаг, Аргалант, Батсүмбэр, Баяндэлгэр, Баянцогт, Баянчандмань, Борнуур, Жаргалант, Мөнгөнморьт, Угтаалцайдам, Сүмбэр, Цээл, Эрдэнэ нийт 13 суманд нийт 98 морин эргүүл ажиллаж, 200 гаруй айл өрхөд мэдээ мэдээлэл хүргэн ой, хээрийн түймрээс урдчилан сэргийлэх гарын авлага, тараах материал тараасан

Аялал жуулчлалын чиглэлээр: “Аймгийн аялал жуулчлалын салбарын зөвлөгөөн” зохион байгуулж, 10 суманд аялал жуулчлалын үйлчилгээ эрхлэгч 100 иргэн, аж ахуйн нэгж хамрагдаж, холбогдох мэргэжлийн байгууллагууд оролцож мэдээлэл зөвлөгөө өгч ажиллалаа.

Мөн Солонгос улсын зах зээлээс жуулчид хүлээн авдаг аж ахуйн нэгжийн уулзалтыг Зуунмод суманд зохион байгууллаа. Тус уулзалтад БНСУ-аас монгол улсад суугаа ЭСЯ-ны консул Пак Жун Уг оролцогч аж ахуйн нэгжийн төлөөллүүдэд мэдээлэл өгч, санал солилцлоо.

Зүүн өмнөд Азийн харилцаат мужуудын EATOF -2022 арга хэмжээ цахим хэлбэрээр зохион байгуулагдаж, EATOF 20 жилийн арга хэмжээг тэмдэглэн өнгөрүүлэх, “Аялал жуулчлалыг сэргээх зорилгоор хэрэгжүүлж буй зах зээлийн чиг хандлага, бодлого” гэсэн хэлэлцүүлэгт уулзалтад оролцлоо.

Хог хаягдлын чиглэлээр: Бүх нийтийн их цэвэрлэгээний өдрийг аймгийн хэмжээнд 04 дүгээр сарын 20-25 өдрүүдэд зохион байгуулж, эзэмшлийн талбай, улс орон нутгийн чанартай зам дагуу цэвэрлэгээ хийж, 180 албан байгууллагын 2190 иргэдийн оролцоотой нийтийн 650.4 тн хог хаягдалыг цэвэрлэж, тээврийн зардалд 2.5 сая төгрөг зарцууллаа.

ТАВ. НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД:

Аймгийн Жендэрийн салбар хороо нь 2022 оны 01 дүгээр сарын 07-ны өдрийн А\07 тоот захирамжаар шинэчлэн байгуулагдсан бөгөөд 04 дүгээр сарын 21-ний өдөр 78.2 %-ийн ирцтэй хуралдлаа. Хуралдаанаар 2021 оны тайлан, 2022 оны ажлын төлөвлөгөө болон төсвийн төслийг хэлэлцүүлэн үнэлэлт, дүгнэлт өгч, 2022 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, төсвийг хэлэлцэн баталлаа.

Төв аймгийн ЗДТГ, Дэлхийн Зөн Монгол ОУБ-ын Төв ОНХөтөлбөр, Монголын Бүжгийн спортын холбоо, Биеийн тамир, спортын газар, Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар, Соёл урлагийн газар, Монгол туургатан театр, Мөнхийн Баян гал ХХК хамтран аймгийн аварга шалгаруулах "Цагаан сарнай-2022" бүжгийн спортын тэмцээнийг 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр зохион байгууллаа. Тэмцээнд аймгийн 18 сумын 25 багийн 78 эрэгтэй, 159 эмэгтэй нийт 237 тамирчин оролцож нас насны ангиллын хос болон соло төрлүүдэд өрсөлдлөө. Тэмцээний шүүх үйл ажиллагаанд Монголын бүжгийн спортын холбооны шүүгчдийн бүрэлдэхүүн ажиллан үр дүнг Скейтинг систем компьютерийн программаар бодож гаргасан бөгөөд тэмцээний багийн нийлбэр дүнгээр Э.Нандинцэцэг дасгалжуулагчтай Борнуур сумын "Нандин" клуб тэргүүлж, Ж.Наранбаатар дасгалжуулагчтай Зуунмод сумын "Wish wings dance" клуб 2-р байр, Л.Оюунчимэг дасгалжуулагчтай Баяндэлгэр сумын баг 3-р байранд шалгарлаа.

“Эрүүл мэндийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн комисс”-ын хуралдааныг 04 дүгээр сарын 20-ны өдөр зохион байгуулж хуралдаанаар тусгай зөвшөөрөл сунгуулах, шинээр олгох, цуцлуулах хүсэлт ирүүлсэн 12 байгууллагын асуудлыг хэлэлцэн, шийдвэрлэлээ. Үүнд: Мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх 8 байгууллагын тусгай зөвшөөрлийг сунгаж, шинээр тусгай зөвшөөрөл хүссэн 1 эмийн сангийн төслийг дэмжлээ. Шинээр Зуунмод суманд Ариутгал, халдваргүйтгэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах 1 ААН, Баянчандмань сумын нутагт шинээр үйл ажиллагаа явуулах нэг сувиллын ирүүлсэн материалыг хэлэлцэн, дахин судалж үзэх, тодорхой шалтгааны улмаас 2 байгууллагын үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлийг цуцлах шийдвэрийг тус тус гаргалаа.

Дэлхийн эмч нарын өдрийг тохиолдуулан Онол практикийн бага хурал зохион байгуулж амжилттай оролцсон 6 эмч, мэргэжилтнүүдийг шалгаруулан шагнаж, урамшуулсан.

Олон Улсын Сувилагчдын баярын өдрийг угтсан “Сувилагчаа сонсьё” хэлэлцүүлэг арга хэмжээ, “Хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагын удирдах ажилтны зөвлөгөөн”, ЭМЯ-аас Урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, шинжилгээ, оношилгоог зохион байгуулах үйл ажиллагааны бэлэн байдал, эрсдэлийг үнэлэх талбарын сургалт,

хэлэлцүүлэгт оролцон, аймгийн эрүүл мэндийн салбарын бодлого, зорилт, анхаарах асуудлын талаар мэдээлэл хийж, санал солилцлоо

“Урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, шинжилгээ, оношилгоо зохион байгуулах тухай” Аймгийн Засаг даргын 2022 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдрийн А/237 дугаар захирамжаар ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг томилж орон даяар 05 дугаар сарын 01-нд зохион байгуулах нээлтийн арга хэмжээний хөтөлбөр төлөвлөгөөг баталж, бэлтгэн ханган ажиллаж байна.

ГЭР БҮЛ ХҮҮХЭД ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨГЖЛИЙН ХҮРЭЭНД:

Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын чиглэлээр:

Хүүхдийн тусламжийн утас-108-д хүүхдийн эрхийн зөрчлийн талаар 15 гомдол, мэдээлэл бүртгэгдэж 11 гомдол, мэдээллийг хамтарсан багт шилжүүлэн, 4 гомдол мэдээллийг Хүүхдийн эрхийн улсын байцаагчид шилжүүлэн зөрчлийн хэрэг бүртгэлийн ажиллагаа явуулж, зөрчлийн шинжгүй учир Хамтарсан багт шилжүүлсэн.

Баянцогт суманд зохион байгуулсан “Төлөөлөгчийн нэг өдөр” арга хэмжээний үер ЕБСургуулийн дунд ангийн 48 хүүхдэд “Үе тэнгийн дээрэлхэлт”-ийн талаар сургалт зохион байгуулж, “Хүүхдийн мөнгө” зогсоох тухай 5 хүсэлтийг хүлээн авч, бүрэн шийдвэрлэсэн.

“Хүүхэд эрхэм хэрэглэгч аян”-ийг зохион байгуулж төлөвлөгөөний хэрэгжилт 95% хэрэгжсэн. Аяны хүрээнд Зуунмод сумын 48 худалдаа үйлчилгээ эрхлэгч нарт “Хүүхдийн эрх ба бизнес” зарчим сургалт зохион байгуулсан. Мөн “Миний гэр аюулгүй орчин” цахим үнэлгээнд 27 сумын 114 иргэн хамрагдаж өөрийн орон байрны эрсдлийн түвшинг тодорхойлсон.

Аймгийн хүүхдийн төлөө зөвлөл хуралдаж, хүүхдийн төлөө зөвлөлийн 2021 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилт, 2022 онд зохион байгуулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хэлэлцэн батлах, Цэцэрлэг, сургуулийн хүүхэд хамгааллын бодлогын хэрэгжилтийн талаарх мэдээлэл, Сумын Засаг дарга, Хүүхдийн төлөө зөвлөлийн тэргүүн нарт хүргүүлэх чиглэлийн төслийг тус тус хэлэлцлээ.

Хүүхдийн асуудлаар үүрэг хүлээгчдийн чуулганыг аймгийн хэмжээнд 04 дүгээр сарын 26-ны өдөр зохион байгуулж, танхимаар 80, цахимаар 230 гаруй оролцогч оролцлоо. Чуулганаар орон нутаг дахь хүүхдийн эрхийн хэрэгжилтийн өнөөгийн нөхцөл байдал, тулгамдаж буй асуудлыг тодорхойлж, гарц шийдлийг хэлэлцэн 32 санал зөвлөмж гаргалаа.

Сумын Нийгмийн бодлогын мэргэжилтнүүдийг чадавхжуулах “Үр дүнтэй хамтын ажиллагаа-2022” сургалтыг 2022 оны 04 дүгээр сарын 12, 13-ны өдрүүдэд Зуунмод суманд зохион байгуулан 23 сумын нийгмийн бодлогын мэргэжилтнүүдийг хамрууллаа.

Гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын чиглэлээр:

Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар Төв аймгийн Баянчандмань суманд 2022 оны 04 дүгээр сарын 07-ны өдөр ДЗМОУБ-ын Төв ОНХөтөлбөртэй хамтран зохион байгуулж буй "Дотуур байрны багш, ажилтны зөвлөгөөн"-д Хүүхдийн хөгжил, оролцоо хариуцсан мэргэжилтэн "Дотуур байрны сурагчдаас авсан санал, асуулгын талаар мэдээлэл, танилцуулга", "Хүүхдийн эрхийн тухай хууль болон Хүүхэд хамгааллын тухай хууль"-иар мэдээлэл хийсэн. Мөн Залуучууд хөгжлийн төвийн ажилтан тус сумын Политехник коллежийн 1, 2-р курсын 87 оюутанд Амьдрах ухааны 12 модулийн "Харилцаа" сэдвээр сургалт зохион байгуулж, "Сайхан бүхнийг сайн дураараа" нэртэй 18 гишүүнтэй сайн дурын ажилтны клуб байгууллаа.

Гэр бүлийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн "МОН-ЭГ" ХХКомпанийн удирдах ажилтнуудад байгууллагын дэргэд эцэг, эхийн зөвлөл байгуулах талаар мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч, Баянчадмань сумын СӨБ-ын 147 багш, ажилтнууд, эцэг, эхчүүдэд "Гэр бүлийн харилцаа ба эцэг, эхийн үүрэг, хариуцлага" сэдвээр сургалт, зорилтод бүлгийн 12 өрхийн гишүүнд "Өрхийн төсөв" сэдвээр тус тус сургалт зохион байгуулсан. Сэтгэл зүйч 1 ээжид хүүхдийн хүмүүжлийн талаар сэтгэл зүйн зөвлөгөө ажиллалаа.

Аймгийн Цагдаагийн газар, Залуучууд хөгжлийн төвтэй хамтран зан үйлд нөлөөлөх сайн дурын сургалтыг 2022 оны 04 дүгээр сарын 6, 21-ны өдрүүдэд “Гэр бүлийн эрүүл мэндийн боловсрол, тулгамдаж буй асуудал”, “Өрхийн төсөв” сэдвүүдээр Цагдаагийн газрын түр саатуулах байранд гэр бүлийн хүчирхийлэл, замын хөдөлгөөний зөрчлөөр 7-30 хоногоор баривчлагдсан 33 хүмүүжигчид зохион байгууллаа.

Залуучуудын хөгжил, хамгааллын чиглэлээр:

Аймгийн Залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөл 2022.04.06-ны өдөр хуралдаж 2021 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд үнэлэлт дүгнэлт өгч, 2022 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хэлэлцэн баталлаа.

Баянчандмань сумын Политехник коллежийн 1,2-р курсын 87 оюутанд Амьдрах ухааны 12 модуль сургалтын “Харилцаа” сэдвээр мэдээлэл бэлтгэн хүргэлээ. Мөн сайн дурын ажлын давуу тал ач холбогдолын талаарх мэдээлэл бэлтгэн “Сайхан бүхнийг сайн дураараа” сургалт зохион байгуулан 18 гишүүнтэй сайн дурын ажилтаны клуб байгуулан арга зүйгээр ханган ажиллалаа.

Төв аймгийн Залуучуудын холбооны санаачлагаар “Их эв клуб”-тай хамтран 2022.04.16-ны өдөр “Сээр шалгая” аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг 18-, 18+ насныхны дунд зохион байгуулан 27 сумын 98 хүн хамрагдлаа. Тус тэмцээнийг Төв аймгийн Морин спорт уяачдын холбооны тэргүүн, Зуунмод сумын засаг дарга Ч.Сарангэрэл ивээн тэтгэж шагнаж урамшууллаа.

Үндэсний хэмжээнд зохион байгуулагдаж буй “New story” хөтөлбөрийн арга хэмжээг ЗГХА-н ГБХЗХГ, МЗХ-ны дэмжлэгтэйгээр 2022.04.18-ны өдөр аймаг, орон нутгийн хэмжээнд танхимаар болон цахимаар зохион байгууллаа. Хөтөлбөрийн хүрээнд Залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөл, хөгжлийн зөвлөлийг чадавхжуулах сургалт, мэдээлэлийг хүргэх үйл ажиллагаанд 200 гаруй залуучууд хамрагдлаа. Мөн Мэргэжил сонголтын аяны хүрээнд ЕБС-ийн ахлах ангийн сурагчдын мэргэжлээ зөв сонгоход нь дэмжлэг үзүүлэх нөлөөллийн үйл ажиллагааг зохион байгуулж танхимаар болон цахимаар 1000 гаруй сурагчид оролцлоо.

Сэтгэл зүйн оношилгоо, зөвлөгөө үйлчилгээг Баянцогт болон Жаргалант сумын харъяа 6 иргэнд Мэргэжил сонголт, гэр бүлийн харилцааны талаар ганцаарчилсан сэтгэл зүйн зөвлөгөөг өгч ажилласан.

“Зөв тусгал” ахмад үеийн сайн туршлага түгээн дэлгэрүүлэх ажлыг Баянжаргалан суманд 2022.04.25-нд зохион байгууллаа. Тус үйл ажиллагааны хүрээнд МУ-ын хөдөлмөрийн баатар, улсын 3, аймгийн 4, сумын 10 удаагийн аварга малчин, мал аж ахуйн академийн академич Р.Рэнцэндоржийн нүүдлийн мал маллагааны арга туршлагаас хуваалцлаа. Тус арга хэмжээнд аймгийн ИТХ-ын дарга Ц.Жамбалсүрэн, УИХ-ын гишүүн Ц.Туваан, аймгийн ХХААГ, Эрдэнэ сумын ИТХ-ын дарга, МСҮТ-ийн захирал, багш нар болон малчны ангийн оюутнууд, Баялаг бүтээгчдийн холбоо, Монголын Ураг удмын холбоо, Баянжаргалан сумын Засаг дарга, ЗДТГ, Монголын үхэр үржүүлэгчдийн холбооны, сумын залуу малчдын төлөөлөл оролцлоо.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЛБАРЫН ХҮРЭЭНД:

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны 03 дугаар сарын байдлаар 179 эх төрж өнгөрсөн мөн үеэс 131 тохиолдлоор буурсан ба 184 нярай бүртгэгдсэн байна. Жирэмсний хяналтад нийт 760 эмэгтэй байна, 338 жирэмсэн эхийг шинээр хяналтад авснаас эхний 3 сартай хяналтад 89.94% хамрагдсан. Нийт 70019 хүнд үзлэг хийсэн ба үүнээс урьдчилан сэргийлэх үзлэг 17305, амбулаторийн үзлэг 42594, идэвхитэй хяналтын 6746 үзлэг хийж гүйцэтгэсэн байна. Түргэн тусламжийн дуудлагаар 4442 хүнд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлсэн ба үүнээс алсын дуудлага 25.28%, осол гэмтлийн дуудлага 2.34%-ийг эзэлж байна. Стационарт 4988 хүн эмчлэгдэн нийт 39401 ор хоног ашигласан байна. Дундаж ор хоног 7,9 байна.

Эрүүл мэндийн салбарын тандалт хариу арга хэмжээ, нөхцөл байдлын мэдээг өдөр бүр АНЭ, 26 сумын Эрүүл мэндийн төвөөс авч нэгтгэн, боловсруулж УОК, ЭМЯ, ХӨСҮТ, АОК болон холбогдох 9 байгууллагад хүргүүлэн ажиллаж байна. Коронавирусын халдвар

(Ковид-19)-ын нийт батлагдсан тохиолдол 29 бүртгэгдэж тандалт хариу арга хэмжээ авч ажиллалаа. АНЭ, сумын ЭМТ-үүд 36 иргэнийг эмнэлгийн тусламж үйлчилгээнд хамруулан, 25 иргэнийг эмчлэн эрүүлжүүлж, 11 иргэн эмчилгээнд хамрагдаж байна. 26 сумын Эрүүл мэндийн төвүүдэд эмнэлгийн нөхцөлд нийт 343 ор дэлгэхээр төлөвлөсөн. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг өнөөдрийн байдлаар 11 ор дэлгэн ажиллаж байна.

БаруунЗуунмод өрхийн Эрүүл мэндийн төв, 17сумын Эрүүл мэндийн төв магадлан итгэмжлэлд амжилттай хамрагдлаа. “Хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагын удирдах ажилтны зөвлөгөөн” зохион байгуулагдан, аймгийн хэмжээнд эрүүл мэндийн чиглэлээр тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа явуулдаг нийт 56 байгууллагын удирдах албан тушаалтан, эмч нарын төлөөлөл оролцлоо.

Монголын Сувилагчдын Нийгэмлэгийн 25 жилийн ойг угтан “Сувилагч, тусгай мэргэжилтнээ сонсьё” хэлэлцүүлгийг Төв аймагт амжилттай зохион байгуулж 300 гаруй сувилагч, тусгай мэргэжилтэн хамрагдлаа. Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, 27 сумын ЭМТ-ийн эм, эмнэлгийн хэрэгсэл худалдан авах ТӨАОНӨГ/202212083 дугаартай тендерт оролцсон 18 компанийн 34 багцад илгээсэн тендерийн материалыг үнэлэн дүгнэлт гаргасан. Гэрээ байгуулах эрх авсан 12 компанийн 24 багцад санал болгосон үнийг АНЭ, 26 сумын захиалгын нэгтгэлд шивж, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл татан авах шатандаа явж байна.

Зуунмод суманд Эрүүл мэндийн салбарын нээлттэй хаалганы өдөрлөг зохион байгуулж, иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх, иргэн бүр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоонд тогтмол хамрагдах, эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх сургалт сурталчилгааг нийт 200 гаруй иргэнд хийж, 10 төрлийн постер гарын авлага 358 ширхэг сурталчилгааны материал түгээн, зөвлөгөө зөвлөмж өгч, МЭИК-ын Төв аймаг дахь салбараас витаминжуулалтын үйл ажиллагааг зохион байгууллаа. Эрт илрүүлгийн үзлэгт 157 иргэн хамруулж, биеийн жингийн индекс тодорхойлон, элэгний В, С, ДОХ тэмбүү илрүүлэх шинжилгээг 114 хүнд хийсэн. Үүнээс В вирүстэй 11, С вирүстэй 15 иргэнийг илрүүлэн, зөвлөгөө өгч шаардлагатай иргэдийг дараагийн шатанд шилжүүлсэн.

Салбарын хэмжээний хүний нөөцийн судалгааг шинэчлэн гаргасан. Эмч 176, сувилагч тусгай мэргэжилтэн 429, бусад 280 нийт 885 эмч, эмнэлгийн ажилтнууд ажиллаж байна.

“Илүүдэл жингүй Эртэч Монгол” аяны хүрээнд Биеийн тамир спортын улсын хороо, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн хамтарсан баг Төв аймагт ажиллалаа. Тус аяны хүрээнд өглөөний дасгалыг орон даяар 06:30-07:30 цагт шууд дамжуулж 300 гаруй иргэд хамрагдлаа. Мөн иргэдэд ХБӨ-ний эрсдэлийн үнэлгээ хийж, зөв хооллолтын зөвлөгөө мэдээлэл өгч, ЭМГ, БТСГ, цэцэрлэгийн эмч, 27 сумын ЭМТ болон аяныг хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын төлөөллүүдийг оролцуулсан сургалт зохион байгууллаа.

Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар, Эрүүл мэндийн газар хамтран 04.06-ны өдөр “Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн шинэчлэл, ЭМДҮЗ-ийн 01 дүгээр тогтоолын шинэчлэл, анхаарах асуудал” сэдвээр цахим сургалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулан, 62 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд хамрагдлаа.

“Сувилагчдын бие даасан байдал-Сувилахуйн тусламж, үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдлыг сайжруулъя”, “Эмийн мэдээлэл” зэрэг сургалт зохион байгуулагдан, 112 сувилагч, тусгай мэргэжилтнүүдийг хамруулан чадаовхижууллаа.

ЭМЯ-аас Урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, шинжилгээ, оношилгоог зохион байгуулах үйл ажиллагааны бэлэн байдал, эрсдэлийг үнэлэх талбарын сургалт зохион байгуулав. Нэгдсэн эмнэлгийн Эрүүл мэндийг дэмжих төвийн бүтэц, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай танилцаж, урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, шинжилгээ, оношилгоог зохион байгуулах чиглэлээр мэргэжил арга зүйн зөвлөмжөөр хангалаа. Сургалтанд 21 аймгийн Эрүүл мэндийн салбар, Нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар, дүүргийн эрүүл мэндийн төвийн төлөөлөл нийт 70 гаруй удирдах ажилтнууд оролцлоо.

Орчны эрүүл мэндийн лабораторид 3 сумын 10 унд ахуйн усны шинжилгээнд 160 үзүүлэлтээр, химийн шинжилгээ хийсэн.

“Цэмцгэр Зуунмод” аяны хүрээнд нийтийн эзэмшлийн нийт 380м2 талбайд хөрсний халдваргүйтгэл хийлээ. ЭМГ-ын 420 м2 талбайд мэрэгчгүйтгэл хийсэн. Аймгийн төвийн 4 обектед 1620 м2 талбайд халдваргүйтгэл хийсэн. Ковид-19 –ын эсрэг пфайзер вакцины 2340 хүн тунг татан авч түгээж байна.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН ХҮРЭЭНД:

2022 оны 03 дугаар сарын 01-31-ний хооронд даатгуулагч иргэдэд үзүүлсэн тусламж үйлчилгээний мэдээг 29эмнэлэг, 3сувилал, 45эмийн сангаас ирүүлсэн файльтай тулган шалгаж, чанарын хяналт явуулж, санхүүжилт олгох зөвшөөрлийг ЭМДЕГ-т хүргүүлсэн.

ЭМД-ын тухай хуулийн өөрчлөлт болон ЭМДҮЗ-ийн 01 тогтоолын талаар аймгийн TBS телевизийн ярилцлага нэвтрүүлэгт орж, иргэдэд мэдээлэл өгсөн.

Зуун мод сумын иргэдэд ЭМГ, Нэгдсэн эмнэлэгтэй хамтран “Иргэн таныг сонсоё” нээлттэй хаалганы өдөрлөг, Баянхошуу багийн иргэдэд Зуунмод сумын ЗДТГ-тай хамтран сургалт зохион байгуулан, ЭМД-ын хууль, шимтгэл төлөлт, иргэний хамтын төлбөр, урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн талаар мэдээлэл өгч, 400 ширхэг гарын авлага материал тараан сурталчиллаа.

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ХҮРЭЭНД:

Хяналт шалгалтын чиглэлээр: Хяналт шалгалт, дотоод аудитын тасаг нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдээс ирүүлсэн 21 өргөдөл, гомдол, 17 албан бичгийг хүлээн авч, хуулийн хугацаанд нь 14 өргөдөл, 16 албан бичгийг шийдвэрлэн хариу өгч ажиллалаа. Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын хяналт шалгалтын газраас хэлтсийн үйл ажиллагаанд төлөвлөгөөт хяналт шалгалт хийгдэж “Нийгмийн даатгалын тухай хууль”-д заасан болзлоор малчин, хэвийн бус нөхцлөөр тэтгэвэр тогтоолгохдоо хуурамч материал бүрдүүлсэн 14 тэтгэвэр авагчийн хувийн хэргийг шалгаж байна. Тэтгэвэр олголтыг цахимаар хянах ажлын хүрээнд 4 тэтгэвэр авагчийн хөдөлгөөн, зөрчлийг илрүүлж, зөвлөмж, үүрэг өгч ажиллалаа. Аймгийн хэмжээнд 2017-2021 онд тэтгэврийн олголт хийгдсэн 357 тэтгэвэр авагчийн олголтыг тулган шалгаж 17 тэтгэвэр авагчид 2,7 сая төгрөгийн зөрчлийг илрүүлэн улсын байцаагчийн актаар нөхөн төлүүлэхээр шийдвэрлэв.

Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссын чиглэлээр: Нийгмийн даатгалын хэлтсийн дэргэдэх ЭХМК-ын хурлыг 2 удаа 24 цаг хуралдаж, нийт 147 иргэний асуудлыг хэлэлцсэнээс шинээр 12 иргэний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг тогтоож, 125 иргэний хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг сунгаж, 10 иргэнийг цуцалсан байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн чиглэлээр:

2022 оны 04 дүгээр сард Аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын шимтгэлийн орлогоор 2,2 тэрбум төгрөг, 1472 сайн дурын даатгуулагчдаас 154,9 сая төгрөгийн орлого төвлөрүүлсэн бөгөөд үүнд 1210 малчин, 262 хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, ажил хөдөлмөр эрхлээгүй болон оюутан, бусад даатгуулагч иргэд байна. Эрүүл мэндийн даатгалд 420 малчин, ажил хөдөлмөр эрхлээгүй 226, нийт 646 даатгуулагчийн 43,7 сая төгрөгийг эрүүл мэндийн даатгалын санд төвлөрүүлсэн. Жирэмсэн амаржсаны тэтгэмж 62 даатгуулагчид 108,2 сая, хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны тэтгэмж 64 даатгуулагчид 8,1 сая, ажилгүйдлийн тэтгэмж 42 даатгуулагчид 24,7 сая төгрөг тус тус олгосон байна. Хаан банк болон Төрийн банкаар дамжуулан 15988 тэтгэвэр авагчдад 8252,6 сая төгрөгийн тэтгэврийг аймгийн хэмжээнд олгон ажилласан.

Үйлчилгээний чиглэлээр: Аймгийн Засаг даргын тамгын газрын нэгдсэн төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлын хүрээнд нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг сурталчлах, ач холбогдлыг сурталчлан таниулах “НЭЭЛТТЭЙ ХААЛГАНЫ ӨДӨРЛӨГ”, “Даатгалтай ирээдүй” зорилтот сургалтыг Жаргалант, Борнуур, Баянцогт, Баянчандмань сумдад зохион байгуулан 532 иргэн, даатгуулагчийг хамруулан ажиллалаа. Нийгмийн даатгалын төрөлжсөн архиваас лавлагаа, тодорхойлолт 136 олгон ажиллалаа. Нийгмийн даатгалын алба үүсч хөгжсөний 80 жил, даатгуулагчийн өдөрт зориулсан гар бөмбөгийн тэмцээнийг 2022.04.16-17-ны өдрүүдэд шимтгэл төлөгч, аж ахуй нэгжийг хамруулан зохион байгуулан ажилласан.

ХӨДӨЛМӨР ХАЛАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХҮРЭЭНД:

Нийгмийн халамжийн чиглэлээр:

Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр тэтгэмж, хөнгөлөлт, үйлчилгээ: 2022 оны 04 дүгээр сарын байдлаар 1793 иргэнд 2052,0 сая төгрөгийн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, 1180 иргэнд 399,1 сая төгрөгийн нийгмийн халамжийн тэтгэмж, 1020 иргэнд 300,8 сая төгрөгийн амьжиргааг дэмжих нөхцөлт мөнгөн тэтгэмж, 18 иргэнд 21,6 сая төгрөгийн онцгой тохиолдолын мөнгөн тэтгэмж, 9361 эхэд 1215,1 сая төгрөгийн “Алдарт эх” 1, 2-р зэргийн одонтой эхийн мөнгөн тэтгэмж, 5630 ахмад настанд 454,6 сая төгрөгийн насны хишиг тэтгэмж, 330 ахмад настанд 66,4 сая төгрөгийн хөнгөлөлт тусламж, 104 хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд 32,6 сая төгрөгийн хөнгөлөлт тусламж, хүнс тэжээлийн тусламж шаардлагатай 5438 иргэнд 219,7 сая төгрөг, жирэмсэн 587 эхэд 90,0 сая төгрөгийн тэтгэмж, 0-3 хүртэлх насны хүүхдээ асарсан 4289 эхэд 807,3 сая төгрөгийн тэтгэмж, Өрх толгойлсон 306 эх /эцэг/-т 127,4 сая төгрөг, ихэр хүүхэд төрүүлсэн 10 ихэр хүүхдэд 20,0 сая төгрөг, олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний бүлгийн төсөлд 4 иргэнд 6,9 сая төгрөг, 33791 хүүхдэд 13498,9 сая төгрөг, амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн гишүүдийн урамшуулалд 125 иргэнд 5,1 сая төгрөгийг тус тус олгосон.

Нийгмийн хөгжлийн чиглэлээр:

ОНОТХУ-ний бүлгийн төсөлд нийт 8 сумын 11 төслийг ажлын хэсгийн хурлаар хэлэлцүүлж Баянцогт, Мөнгөнморьт сумдын хүнсний нарийн ногоо тариалах, хүлэмжийн аж ахуй эрхлэх төслүүд дэмжигдэж 4,0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг авлаа.

МУЗН ҮХБ-ын Төв аймаг дахь салбартай хамтран байнгын асаргаатай хүүхэдтэй 20 эцэг эхчүүдэд асаргааны болон анхны тусламж үзүүлэх сургалт, ЭМГазартай хамтран ХЭБҮ авагч өрх, Холт төсөлд хамрагддаг 38 зорилтот бүлгийн иргэдэд Сүрьеэ өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, Архины донтолын хор уршиг сургалтуудыг зохион байгуулж, ХХҮГ-ын албан хаагчид зорилтот бүлгийн иргэдийн хамтаар Зуунмод цэцэрлэгт хүрээлэнгийн гол дагуух газрын хогийг цэвэрлэсэн. “Төлөөлөгчийн өдөр” уулзалтаар Баянцогт, Баянчандмань сумдад очиж ажиллан, зорилтот бүлгийн 100 гаруй иргэдэд нийгмийн халамжийн үйлчилгээг үзүүлж, зөвлөгөө мэдээлэл өгч, гарын авлагаар үйлчилсэн. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын салбар комиссын хурлыг 2 удаа зохион байгуулж, 8 хүүхдийн байнгын асаргааг сунгах, шинээр тогтоох асуудлыг шийдвэрлэсэн.

И-халамж программд шинэ төрсөн 109 хүүхдийн бүртгэл хийж 33942 хүүхдэд 13,4 тэрбум төгрөгийг олгосон. Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд 975 өрхийн 5438 иргэнд 219,792.0 мянган төгрөгийг олгож, хөдөлмөрийн насны хөдөлмөр эрхлээгүй 46 иргэдийн түр ажлын байрны мэдээллийг бүртгэж, судалгаа мэдээллийн санг баяжуулсан.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн чиглэлээр:

Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн нэгдсэн сан: Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн нэгдсэн санд 14 ажил олгогч, 61 иргэнийг ажил хайгчаар бүртгэж, шинээр бий болсон 17 шинэ ажлын байрыг бүртгэн, мэдээллийн санд оруулсан. Нийт 52 ажил олгогчийн 199 сул чөлөөтэй ажлын байрны захиалгыг хүлээн авч 102 /нийт 187/ иргэн ажилд зуучлагдлаа. Ажилгүйдлийн тэтгэмжид хамрагдах 66 иргэний тодорхойлолтыг НДХ-тхүргүүлсэн. Түр ажлын байранд ажилласан нийт 1207 иргэнийг бүртгэж мэдээллийн санг үүсгэсэн.

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрүүдийн хүрээнд: Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлөөс 2022 онд хэрэгжүүлэхээр баталсан 7 хөтөлбөрийг иргэдэд танилцуулж сурталчилах, ХЭБ-н үйлчилгээ, төгсөлтийн аргачлалд хамрагдаж буй иргэдийн хөдөлмөрт хандах хандлага харилцааг сайжруулах зорилгоор Баянцогт, Баянчандмань сумдын нийт 119 иргэнд зөвлөгөө мэдээлэл өгч, орон нутгийн Төв ТВ-д 1 удаа ярилцлага нэвтрүүлэгт орлоо.

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан :Тайлант хугацаанд 61 иргэний 68531,3 мянган төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийн эргэн төлөлт, өссөн дүнгээр 290 иргэний 159208,3 мянган төгрөг төвлөрсөн.

Бусад чиглэлээр: Lmis программ, Viber App-г ашиглах чиглэлээр зохион байгуулсан цахим сургалтад 21 сумын халамжийн мэргэжилтэн хамрагдлаа. TBS телевизийн

“Зочины цаг” нэвтрүүлэгт нээлттэй ажлын байрны талаар болон ажил хайгч иргэдэд зориулсан зөвлөгөө мэдээлэл өглөө.

“Аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн эерэг соёлыг хамтдаа төлөвшүүлье” уриатай сарын аяны хүрээнд 4.21-нд аймгийн болон Зуунмод сумын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн салбар Зөвлөлийн гишүүд, 15 аж ахуйн нэгж байгууллагын 32 албан хаагчдад танхимаар, 26 сумын салбар Зөвлөлийн гишүүдэд цахимаар Хөдөлмөрийн тухай хууль болон Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн сургалтыг зохион байгууллаа.

БИЕЙН ТАМИР, СПОРТЫН ЧИГЛЭЛЭЭР:

“Илүүдэл жингүй-Эртэч Монгол” аяныг сурталчилах, аянд нэгдэж идэвхтэй хөдөлгөөнөөр хичээллэгчдийг нэмэгдүүлэх зорилгоор нээлттэй хаалганы өдөрлөгийг Баянцогт сум 178, Баянчандмань сум 185, Зуунмод сум 286 зохион явуулж нийт 622 иргэнийг хамруулан аяны үйл ажиллагааг сурталчилсан.

“Илүүдэл жингүй-Эртэч Монгол” аяны хүрээнд “Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэнгээс тус аймгийн 27 иргэнд Халдварт бус өвчний эрсдэлийн үнэлгээг хийж “Идэвхтэй хөдөлгөөний ач холбогдол” сэдвээр БТСУХ-ны мэргэжилтэн Д.Соёлмаа, “Илүүдэл жингүй-Эртэч Монгол” аянд эрүүл мэндийн салбарын оролцоо сэдвээр НЭМҮТ-ийн эрдэм шинжилгээний ажилтан Х.Бямбасүрэн, “Зөв зохистой хооллолт” сэдвээр НЭМҮТ-ий эрдэм шинжилгээний ажилтан Б.Түвшинбаяр нар сургалт зохион байгуулж 21 хүнийг хамруулсан.

Байгууллагын эцэг эхнийн зөвлөлөөс байгууллагын нийт албан хаагчдын 23 хүүхдийг улирлын амралтын үеэр амралтыг нь зөв зохистой өнгөрүүлэх зорилгоор олон улсын циркийн тоглолтыг үзүүллээ.

Биеийн тамирын багш нарын олимпиад, сургалт семинарыг 2022.04.29-ны өдөр Боловсрол шинжлэх ухааны газартай хамтран зохион явуулж 20 сумын 25 сургуулийн 41 багш олимпиад, сургалтад хамрагдлаа.

Ар жанчивлан рашаан сувилал ХХК-ны нэрэмжит насанд хүрэгчдийн аймгийн аварга шалгаруулах волейболын тэмцээн 2022.03.30-31-ны өдрүүдэд амжилттай зохион байгуулагдаж 12 сум, байгууллагын 24 багийн 216 тамирчин оролцож аваргуудаа шалгарууллаа.

Зуунмод сумын Иргэдийн спортын анхдугаар наадмыг 2022.04.07-08-ны өдрүүдэд спортын 6-н төрлөөр зохион явуулж 6 багийн 612 тамирчин өрсөлдлөө.

Үндэсний спортын VII их наадмын хүрээнд зохион байгуулагдсан МУ-ын гарамгай мэргэн, МУ-ын харьшгүй мэргэн, нэрт харваач Сундуйжавын Галбадрах агсны нэрэмжит аймгийн аварга шалгаруулах шагайн харвааны тэмцээн 2022.04.09-10-ны өдрүүдэд Баян суманд зохион байгуулагдан өсвөрийн 6 багийн 36 тамирчин, насанд хүрэгчдийн 36 багийн 288 тамирчин цэц мэргэнээ сорин өрсөлдлөө.

Эв нэгдэл клубын нэрэмжит таеквондогийн аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг 2022.04.-14-15-ны өдрүүдэд зохион байгуулан явуулж 22 байгууллагын 482 тамирчин оролцож хүч чадлаа сорин өрсөлдлөө.

Жаргалант сумын нэрэмжит 2022 оны өсвөр үеийн аймгийн аварга шалгаруулах волейболын тэмцээнийг 2022.04.16-17-ны өдрүүдэд Жаргалант суманд зохион явуулж 11 сумын 32 багийн эрэгтэй 128, эмэгтэй 132 тамирчин нийт 260 тамирчин оролцож авхаалж самбаагаа сорин өрсөлдлөө.

Хүүхдийн бага наадам буюу Хөнгөн атлетикийн аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээн 2022 оны 04-р сарын 23-24 нд зохион байгуулж 14 сум, сургуулийн 158 тамирчин оролцлоо.

Спортын мастер .А.Цэвэгжав агсны нэрэмжит Уулын дугуйн аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээн 2022 оны 04 сарын 23-24-нд зохион байгуулж 6 сум, сургуулийн 44, уралдааны дугуйн нээлттэй тэмцээнд 283 тамирчин оролцлоо.

Өсвөр үеийн ширээний теннисний улсын аварга шалгаруулах тэмцээн 2022 оны 04 дүгээр сарын 01-10-нд УБ хотноо зохион байгуулагдан өсвөрийн шигшээ багийн тамирчид амжилттай оролцож 10-аас доош насны ангилалд охид, хөвгүүдийн баг хүрэл, 11-12 насанд охидын баг алт, нэг бүрчилсэн тоглолтод 10-с доош насанд Э.Бат-Оргил хүрэл медаль хүртсэн амжилтыг үзүүллээ.

Идэрчүүдийн улсын аварга шалгаруулах волейболын тэмцээн Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар хотод 4-сарын 05-12-ны хооронд зохион байгуулагдаж 19 аймаг, 9 дүүрэг, 9 клубын эрэгтэй, эмэгтэй 64 багийн 1000 гаруй тамирчдаас манай баг тамирчид шигшээ 16-д шалгарсан амжилттай оролцлоо.

Дорнод Аймагт зохиогдсон боксын нээлттэй тэмцээнд 17-н байгуулагын тамирчид оролцож Төв аймгийн спортын газрын дэргэдэх АЛТАН ОД клубын баг 9-н тамирчин оролцсоноос Залт Змөнгө 1 хүрэл медалын амжилттай оролцлоо. Биднийг гэдэг хүн бүрт баярлалаа. Жүдо бөхийн өсвөр үеийн “Төвийн бүсийн ” АШТ-нд Төв аймгийн баг тамирчид нийт 61 тамирчин оролцсоноос 9 алт, 5 мөнгө, 12 хүрэл нийт 26 медаль хүртэж эмэгтэй баг багаараа 2-р байр эзэллээ.

2022 оны 04 дүгээр сарын 21-23-нд Самбо бөхийн 2022 оны залуучуудын улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд Э.Доржпүрэв дасгалжуулагчтай баг тамирчид амжилттай оролцож 1 алт, 1 мөнгө, 1 хүрэл медаль хүртэж эмэгтэй баг багийн дүнгээрг 4-р байрыг эзэллээ.

Улсын аварга шалгаруулах шагай харвааны тэмцээнд 156 багийн 1300 тамирчид оролцсоноос Төв аймгийн Аргалант сумын баг 3-р байр эзлэж, МУ мэргэн 8, хошой мэргэн 1 цол хүртэж амжилттай оролцлоо. Чөлөөт бөхийн өсвөр үеийн U17 улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд чөлөөт бөхийн өсвөрийн шигшээ багийн тамирчид амжилттай оролцож 2 алт, 1 мөнгө, 6 хүрэл медаль хүртэж охидын баг түүхэнд байгаагүй амжилт үзүүлэн багийн дүнгээр 115 оноогоор тэргүүн байрыг элэлж аварга багаар шалгарлаа

2022 оны 04 дүгээр сард аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг (волейбол, шагайн харваа, таеквондо, бүжиг, хөнгөн атлетик, дугуй) өсвөр үе, насанд хүрэгчдийн ангилалаар спортын 6 төрлөөр зохион явуулж 1961 тамирчин, Зуунмод сумын иргэдийн спортын наадамд 612 тамирчинг хамруулан, Илүүдэл жингүй эртэч Монгол аянд 622 иргэнийг идэвхтэй хөдөлгөөнд хамрууллаа.

Биеийн тамирын багш нарыг чадвхижуулах сургалт семинар, олимпмадыг зохион явуулж 25 сургуулийн 41 багшийг хамруулсан. Улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд спортын /ширээний теннис, волейбол, бокс, шагайн харваа, жү-до бөх, сөмөб бө, чөлөөт бөх/ 7 төрлөөр амжилттай оролцож 19 алт, 10 мөнгө, 32 хүрэл нийт 61 медаль хүртэж 25 тамирчин спортын цол зэргийн болзол хангалаа.

СОЁЛ, УРЛАГИЙН ЧИГЛЭЛЭЭР:

Соёлын яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга С.Оюунбилэг тэргүүтэй баг бүрэлдэхүүн Төв аймагт ажиллаж “Соёл, урлагийн байгууллагын менежментийн чадавхыг бэхжүүлэх нь” сургалт, уулзалтад орон нутгийн соёл, урлагийн байгууллагуудын албан хаагчид оролцлоо.

“Зөв зөвд шударга зөв” авилгатай тэмцэх газраас зохион байгуулж байгаа “Авилгын эсрэг хамтдаа Таны эрх-таны оролцоо аяны хүрээнд Соёл, урлагийн газрын албан хаагчид аянд нэгдлээ. Монгол улсын Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Соёлын яам, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг, Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар, Монголын залуучуудын холбооноос 21 аймагт зохион байгуулж буй хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, нийгмийн идэвх оролцоо, манлайллыг хөгжүүлэх зорилготой “NEW STORY” залуучуудын хөгжлийн хөтөлбөрийн үйл ажиллагааг амжилттай зохион байгуулж Төв аймгийн Соёлын салбарын Залуучуудын хөгжлийн зөвлөлийг байгууллаа.

Монгол улсын Консерваторийн Үндэсний хөгжмийн мэргэжлийн сургуультай Хамтын ажиллагааны хүрээнд аймгийн мэргэжлийн урлагийн байгууллага болон сумдын соёлын төвд нэн шаардлагатай хөгжимчин, хөгжмийн багш нарыг тодорхой хугацаанд үе шаттай бэлтгэх зорилгоор элсэлтийн шалгалтыг 4 үе шаттайгаар зохион байгуулж 6 сурагч тэнцэн

Монгол улсын Консерваторийн Үндэсний хөгжмийн мэргэжлийн сургуульд элсэн суралцах эрхийн бичгээ гардан авлаа.

Баянчандмань суманд орчин үеийн шийдэлд нийцсэн 300 хүний хүчин чадалтай стандартын шаардлагад нийцэхүйц концертын танхим, бүжгийн танхим, номын сан, фондынөрөө мөн орон нутаг судлах танхимтай буюу нийт 15 өрөө тасалгаатай шинэ соёлын төвийн барилга ашиглалтад орж нээлтийн арга хэмжээг хариуцан зохион байгуулан ажиллалаа.

Төв аймгийн Соёл, урлагийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг сурталчлах, мэдээ мэдээллийг хүргэх зорилгоор “Төв түмний өв соёл” шууд нэвтрүүлгийг үзэгчдэд хүргэлээ. Соёл, урлагийн 30 байгууллагуудаас 194 төрлийн урлаг, соёлын арга хэмжээг танхимаар зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 27084 иргэнд хүрч үйлчлээд байна.

Аймгийн Нийтийн номын сан:

“Дэлхийн хүүхдийн номын өдөр”-ийг угтан Хүүхдийг уран зургаар дамжуулан дотоод ертөнцөө нээх, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх, ном унших, номын утга агуулгыг ойлгон ухаарч, өөрийнхөөрөө сэтгэх, номын сангийн хөгжилд хүүхдийн оролцоог нэмэх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, хүсэл мөрөөдлийг тэдний нүдээр харах зорилгоор “**ҮЛГЭРЭЭР ХҮМҮҮЖҮҮЛЬЕ**” гар зураг болон бүтээлийн уралдааныг ЕБС-ийн 1-6 ангийн сурагчдын дунд амжилттай зохион байгууллаа.

“Дэлхийн шилдэг зохиол” сэдэвчилсэн номын үзэсгэлэн гаргалаа. Мөн Нийтийн номын сангийн “Хүүхдийн уншлагын танхим”-д “Цасан гоо ба долоон одой”, “Ямх охин”, “Нугасны муухай дэгдээхэй” зохиолоор 2-4-р ангийн бяцхан уншигчийн дунд “Кино өдөр” арга хэмжээг зохион байгууллаа.

Аймгийн Нийтийн номын сангаас 2022 оны 04 дүгээр сард танхимаар 257 байнгын уншигч, 1409 ирэгсэд нийт 1666 уншигчдад 3254 ном олгож уншуулан үйлчиллээ. Зөврийн номын сангаар сумдад нийт 124 иргэнд 226 номоор үйлчиллээ.

Аймгийн Монгол Туургатан театр:

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль, холбогдох бусад дүрэм, журмын мэдлэгийг дээшлүүлэх, бататгах, сурталчлан таниулах зорилгоор нийт албан хаагчдынхаа дунд “**АХА**” тэмцээнийг зохион байгуулсан.

Олон улсын бүжгийн өдрийг тохиолдуулан эрдэм шинжилгээний хурал, гурван үеийн төлөөлөл оролцсон бүжгийн тоглолт зохион байгууллаа.

Байгууллагын дотоод ажил 5, гаднын тоглолт, кино, сургалт, лекц зэрэг 10 арга хэмжээ явагдаж нийт 2927 хүнд үйлчилснээс 1338 хүүхдэд үйлчилсэн байна.

Аймгийн Музей:

Хангайн болон төвийн бүсийн Соёлын биет бус өвийн өвлөн уламжлагчийн бүртгэл судалгаа хийх дуу, дүрс бичлэгээр баримтжуулах ажлыг ШУА-ийн Түүх, Угсаатны зүйн хүрээлэн, Соёлын өвийн үндэсний төвтэй хамтран аймгийн Эрдэнэ, Мөнгөнморьт, Баяндэлгэр, Баянжаргалан, Баян, Баянцагаан, Баян-Өнжүүл, Зуунмод, Аргалант, Лүн, Эрдэнэсант, Борнуур, Жаргалант, Батсүмбэр сумдаар 2022 оны 4 дугаар сарын 18-аас 26 өдрүүдэд 50 гаруй өвлөн уламжлагчидтай уулзан судалгаа хийж бүртгэлжүүлсэн.

Соёлын яам, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг, Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар, Соёл, урлагийн газар, Монголын үндэсний музей, Монголын залуучуудын холбооноос зохион байгуулж байгаа хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, нийгмийн идэвх оролцоо, манлайллыг хөгжүүлэх зорилготой “NEW STORY” залуучуудын хөгжлийн хөтөлбөрийн хүрээнд Зуунмод сумын ЕБ-ын “Хүмүүн цогцолбор” болон “Монгени” 5-р сургуулийн 9, 10, 11-р ангийн нийт 10 бүлгийн 181 сурагчдад Аймгийн музей нээлттэй үйлчилж, орон нутгийн соёлын өвөө сурталчилсан.

Монгол туургатан театраас 2022 оны 04 дүгээр сард 6269 иргэнд музейг үзүүлээд байна. Үүнээс 5741 хүүхэд, 528 том хүн байна.

27 сумын соёлын төвөөс давхардсан тоогоор нийт 16222 иргэнд, 169 төрлийн арга хэмжээг хүргэж үйлчиллээ.

ЗУРГАА. САНХҮҮ, ТӨРИЙН САНГИЙН ХҮРЭЭНД:

Төсвийн орлогын талаар:

Орлогын төлөвлөгөө эхний 3-р сарын байдлаар орон нутаг 6100,7 сая төгрөг төвлөрүүлэхээс 6123,1 сая төгрөг төвлөрүүлж 100,4 хувьтай, 22,4 сая төгрөгөөр орлогын төлөвлөгөө давсан байна. Аймгийн төвлөрсөн төсвийн орлого 553,1 сая төгрөг төвлөрүүлэхээс 3364,3 сая төгрөг төвлөрүүлж 608,3 хувьтай, 2811,2 сая төгрөгөөр давж биелсэн. 3 шатны орлогын төлөвлөгөөний биелэлт нийт 3267,5 сая төгрөгөөр давж биелж, 139,9 %-тай байна. 3-н шатны орлогын төлөвлөгөөгөө биелүүлсэн Алтанбулаг, Аргалант, Батсүмбэр, Баяндэлгэр, Баянжаргалан, Баянцогт, Дэлгэрхаан, Заамар, Мөнгөнморьт, Сэргэлэн, Сүмбэр, Цээл, Эрдэнэ зэрэг 13 сум, 2 шатны төлөвлөгөө биелүүлсэн Архуст, Баян, Баян-Өнжүүл, Баянхангай, Баянчандмань, Борнуур, Бүрэн, Жаргалант, Лүн, Өндөрширээт, Угтаал, Эрдэнэсант, Зуунмодд зэрэг 13 сум, 1 шатны төлөвлөгөө биелүүлсэн Баянцагаан зэрэг нийт 1 сум байна.

Төсвийн зарлага санхүүжилтийн талаар:

2022 оны 3 сарын байдлаар нийт 7644,8 сая төгрөгийн зарлага санхүүжилтийг аймгийн төсөвт байгууллагууд болон 27 сум, тэдгээрийн харьяа төсвийн байгууллагуудад олгосон.

-Сумдын ИТХ,ЗДТГазрын санхүүжилтэд 3900,8 сая төгрөг

-Орон нутгийн төсвөөс санхүүждэг байгууллагуудад 3744,0 сая төгрөгийн санхүүжилт тус тус олгоод байна

Өр, авлагын талаар:

2022 оны 3-р сарын байдлаар сумд, болон төсөвт байгууллагууд нийт 179.9 сая төгрөгийн авлага, 311.4 сая төгрөгийн өглөгтэй байна.

Нийт өглөгийн 201,2 сая төгрөг буюу 64.6 хувь нь түлш, халаалтын зардлын өглөг, 6,3 сая төгрөг буюу 2.0 хувь нь цалин, НДШ-ийн өр, 18,2 сая төгрөг буюу 5.9 хувь нь гэрэл цахилгааны зардлын өглөг, үлдсэн 85,7 сая төгрөг буюу 27.5 хувийг бусад өр эзэлж байна.

ДОЛОО. ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭ, ДОТООД АУДИТЫН ХҮРЭЭНД:

1.Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын даргын баталсан удирдамжийн дагуу 2022 оны 04 дүгээр сарын 05-08-ны өдөр Архуст, Баяндэлгэр, Мөнгөнморьт, Эрдэнэ суманд, 04 дүгээр сарын 13-15-ны өдөр Баян, Баянжаргалан, Баянцагаан, Сэргэлэн суманд удирдамжид тусгасан 6 бүлэг 67 үзүүлэлтийн хүрээнд зөвлөн тусалж, “Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт, захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам” – ын талаарх сургалтыг 200 гаруй албан хаагчдад танилцууллаа.

Мөнгөнморьт сум

Баяндэлгэр сум

Архуст сум

Сэргэлэн сум

Баянцагаан сум

Баянжаргалан

Бусад:

Баянцогт суманд зохион байгуулагдсан “Төлөөлөгчийн өдөр” арга хэмжээнд оролцож аймгийн бодлого, шийдвэр, үйл ажиллагааг иргэдэд танилцуулж, иргэдийн санал хүсэлтийг нь сонсож тухай бүрт нь асуудлыг шийдвэрлэж, арга зүйн зөвлөгөө өгч ажиллалаа.

Аймгийн Эрүүл мэндийн газрын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний багт “Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт, захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам”, “Аж ахуйн нэгж байгууллагын дотоод хяналт, шалгалт хийх нийтлэг журам” сэдвийн хүрээнд мэдлэг олгох сургалтыг Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын албатай хамтран зохион байгууллаа.

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын албан хаагчдын тушаалын тодорхойлолтуудын төслийг хэлэлцэж, хэлтсээс гарсан санал шүүмжлэлийг тусган сайжруулж, бүрдлийг ханган Төрийн албаны зөвлөлд хүргүүлээ.

Санхүүгийн хяналт, аудитын чиглэлээр:

2022 оны 04 дүгээр сарын байдлаар Санхүүгийн хяналт, аудитын албаны 2021 оны төлөвлөгөөний дагуу Төсвийн тухай хуулийн хэрэгжилт, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтад хяналт шалгалтын ажлыг зохион байгууллаа.

Хяналт шалгалтаар:

- аймгийн ЗДТГ, Санхүү төрийн сангийн хэлтэс, Засаг даргын тусгай сан, ОНХС,
- Төв Чандмань ДЭХГ-ын 2019-2020 оны санхүүгийн үйл ажиллагаа,
- Зуунмод сумын
  - Бүжинхэн,
  - Дэгдээхий,
  - Ирээдүй,
  - Унагалдайн андууд,
  - Хүмүүн цэцэрлэгүүд,
  - 4-р сургууль,
  - 5-р сургууль,
  - Хүмүүн цогцолбор цэцэрлэг, Б
  - умбардай цэцэрлэг,
  - Зуунмод сумын ЗДТГ,
  - Зуунмод сумын ИТХ,
  - Соёлын төв,
  - Хот тохижуулах газар,
  - Баруун Зуунмод БН ЭМТ-ийн 2020-2021 он санхүүгийн үйл

ажиллагаанд хяналт шалгалтыг хийж Баянцагаан сумын ЭМТ, сумдын сум хөгжүүлэх сангийн 2020 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд дотоод аудит, өргөдлөөр аймгийн ЗДТГ-ын 2021 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалтыг тус тус хийж

- 4,784,019.9 төгрөгийн зөрчил илрүүлж
- 106,217.8 төгрөгийн зөрчилд улсын ахлах байцаагчийн акт,
- 1,490.812.4 мянган төгрөгийн зөрчилд улсын байцаагчийн албан шаардлага,
- 3,186,989.7 мянган төгрөгийн зөрчилд зөвлөмж өгч ажиллаа.

Өмнөх оны актын үлдэгдэл 171,193.5 мянган төгрөгөөс 46,803.0 мянган төгрөг, 2022 онд тогтоосон актаас 19,161.2 мянган төгрөг тус тус барагдсан байна.

НАЙМ. ЦЭРГИЙН ШТАБЫН ХҮРЭЭНД:

Батлан хамгаалахын сайдын Төв аймгийн Засаг даргатай байгуулсан гэрээ, аймгийн ЗДТГ-ын Цэргийн штабын сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний дагуу 27 сумын ЗДТГ-ын дарга, багийн Засаг дарга нартай сургалтыг тус аймгийн Алтанбулаг сумын нутагт байрлах Зэвсэгт хүчний 311 дүгээр ангийг түшиглэн 04 дүгээр сарын 07-ний өдөр зохион байгуулсан.

2022 цэргийн бүртгэлээр татлага зохион байгуулах 5 сумын 680 цэргийн насны залуучууд бүртгэгдсэн байна. Үүнээс эрүүл мэндийн үзлэгт 273 хамрагдаж хяналтын тооны дагуу хил хамгаалах байгууллагад хуваарилагдаад байна.

Аймгийн нэгдсэн татлагад Засаг даргын Тамгын газрын дарга бөгөөд цэрэг татлагын товчооны дарга М.Отгонбат, орлогч дарга Цэргийн штабын дарга дэд хурандаа Т.Төмөрчөдөр, Цэргийн штабын офицерууд, нарийн мэргэжлийн эмч, сувилагч 13 хүн, хэв журам сахиулан ажилласан цагдаагийн 2 албан хаагч, Онцгой байдлын газрын 3 албан хаагч бүгд 22 хүн ажиллав. Мөн 5 сумын цэрэг татлагын товчоонд тус бүр 53 төрийн албан хаагч ажилласан.

Энэ удаагийн цэрэг татлагаар үзлэгт орсон иргэдийн 42.4 хувь буюу 108 иргэн эрүүл мэндийн шалтгаанаар тэнцэхгүй байна. Үүнээс дотрын өвчлөл 10.2 хувь, мэс заслын шалтгаанаар 34.3 хувь, гэмтэл 9.3 хувь, чих хамар хоолой 12 хувь, нүдний өвчлөл 2.8 хувь, сэтгэц, мэдрэлийн өвчлөл 10.2 хувь, арьс харшил 10.2, сүрьеэ 6.5, шүдний өвчлөл 4.6 хувь, жин өндөрийн харьцаагаар 9.3 хувийг тус тус эзэлж байна. Үүнээс харахад архаг суурь өвчтэй, эмчлэгдэх боломжтой өвчнөө эдгээхгүй, чих хамар хоолой, зүрх судасны өвчин, ахуйн гэмтлээр үүссэн гэмтэл, геморрой, варикоцель, шүдний өвчтэй иргэдийн тоо буурахгүй байна.

Эмчлэх боломжтой иргэдийг эрүүлжүүлэх талаар эрүүл мэндийн байгууллага, сумын Засаг даргын Тамгын газруудтай хамтран эрүүлжүүлэх ажил зохион байгуулах шаардлагатай байгааг сумдын удирдлагуудад үүрэг болголоо.

Бүрэн, Баян-Өнжүүл, Өндөрширээт сумдууд 18-25 насны залуусын дунд Батлан хамгаалах бодлого, үйл ажиллагааг сурталчилах ажлын хүрээнд цэргийн насны залуучуудын дунд зохион явуулах ажлын хуваарийг гаргаж, бөхийн барилдаан, цэргийн жавхаа кораоке дууны уралдаан, гар бөмбөгийн тэмцээнүүдийг зохион явуулсан.

Мөн тухайн сумдууд Ногоон хөгжил, баялаг бүтээгчдийг дэмжих урианы жилийн ажлын хүрээнд цэргийн насны залуучууд сумынхаа бүтээн байгуулалтын ажилд гар бие оролцож, шинээр байгуулагдсан цэцэрлэгт хүрээлэнд 120 модны нүх ухаж, 850 модны цэнэг усалгаа хийлээ.

2022 оны 04 дүгээр сарын 29-ны өдөр Монгол улсад генерал цол үүсэний 78 жилийн ой, “Монгол генералын өдөр”-ийг тохиолдуулан аймгийн ЗДТГ, Цэргийн штаб, ХЗЦК, цэргийн нэгтгэл, ангиуд Алтан мөрдэст генералууддаа хүндэтгэл үзүүлэх арга хэмжээг ёслол төгөлдөр зохион байгууллаа. Төв аймаг хэдийнээс улс орны батлан хамгаалах үйл ажиллагаанд түүчээлэн оролцсоор ирсэн бахархам түүхтэй. Эдүгээ Төв сайхан нутгаас 16 генерал цолтон төрөн гарсан байна. Арга хэмжээнд Төв аймгийн Засаг дарга бөгөөд Батлан хамгаалах газрын дарга Д.Мөнхбаатар тэргүүтэй аймгийн удирдлагууд, эрхэм хүндэт генералууд, Төрийн цэргийн болон хууль сахиулах байгууллагын удирдлагууд, сумдын удирдлагууд, генералуудын ар гэрийн төлөөлөл оролцлоо.Төв нутгийн бахархал болсон эрхэм генералуудад аймаг, сумдын удирдлагууд “Хүндэтгэл” үзүүлж, дурсгалын зүйл хадгалуулав. Мөн Төв аймаг байгуулагдсаны түүхт 100 жилийн ойг угтаж, Генералуудын зүгээс өөрсдийн эдэлж хэрэглэж байсан дүрэмт хувцас, эд зүйл, номын дээжсийг музейн үзмэрт хадгалуулах арга хэмжээ болов.

ТӨВ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР